

"אין עם מי לדבר"

מבט ביקורתי על הקשר פוליטיקה-תקשורת

עריכה ומבוא: יחזקאל רחמים

מכון חיים הרצוג לתקשורת חברה ופוליטיקה החל לפעול בשנת תשס"ג – אוקטובר 2002, במסגרת הפקולטה למדעי החברה באוניברסיטת תל-אביב.

המכון, הנושא את שמו של הנשיא השישי של מדינת ישראל, הוקם כדי לעסוק במחקר אקדמי בזיקה, בקשר ובהשפעות ההדדיות שבין התקשורת החברה והפוליטיקה. הוא נועד לשמש מקום מפגש של אקדמאים, חוקרים, עיתונאים, יוצרים, מבקרים חברתיים וקובעי מדיניות, השותפים להכרה בדבר המשמעות החברתית העמוקה שיש לתקשורת בימינו על החברה הפוליטיקה והתרבות ומבקשים ללמוד אותה, להבין ולטייב אותה.

ביסוד פעילותו עומדת ההכרה, כי מערכת תקשורת חופשית יעילה ופרופסיונלית, הנהנית מאמון ציבורי, היא תנאי הכרחי לקיומה של דמוקרטיה בריאה ואפקטיבית. דווקא התנאים של אילוצים ביטחוניים בהם מצוייה ישראל, חופש הביטוי והזכות לדעת אינם מותרות אלא מהווים תנאי הכרחי לקיומה של הדמוקרטיה.

המכון יוזם ועורך מחקרים בתחום הזיקה שבין התקשורת לבין החברה והפוליטיקה, מקיים כנסים מדעיים בנושאים אלה ומשתף פעולה עם מכוני מחקר דומים בעולם. במסגרת זו מפרסם המכון מחקרים ופרסומים אחרים בכדי להשפיע על מקבלי החלטות.

תחום פעולה שני של המכון הוא בקרב הקהילה הפרופסיונלית של עיתונאים ואנשי תקשורת, במטרה להגיע להבנה עמוקה יותר של בעיות הפרופסיה והזיקה שלה לדמוקרטיה. כמו כן עורך המכון ימי עיון, יוזם דיונים, בירורים מקצועיים ומפגשים בינלאומיים של עורכים ועיתונאים.

תחום פעולה שלישי של המכון מיועד לקהל הרחב ותכליתו לטפח אוריינות תקשורת: להגביר את הבנת התקשורת ודרכי פעולתה ולפתח מודעות ציבורית לחשיבות חופש העיתונות וזכות הציבור לדעת, לעודד את הקריאה הביקורתית של התקשורת ואת המעקב הביקורתי כלפיה.

הוועד המנהל של המכון:

פרופ' איתמר רבינוביץ
פרופ' שמעון ינקלביץ
פרופ' אינה וינר
גב' אורה הרצוג
ח"כ יצחק הרצוג
תא"ל מיכאל הרצוג

הוועדה אקדמית של המכון:

פרופ' אינה וינר
פרופ' חיים חזן
פרופ' תמר כתריאל
פרופ' אהרון קליימן
פרופ' דפנה למיש
פרופ' עמוס שפירא

ראש המכון:

ד"ר יורם פרי

"אין עם מי לדבר"

מבט ביקורתי על הקשר פוליטיקה-תקשורת

יורם פרי, גדי בלטיאנסקי, עקיבא אלדר, בן כספית,
רביב דרוקר, דניאל בר-טל, דניאל דור

יום עיון 12.1.2005

עריכה ומבוא: יחזקאל רחמים

מכון חיים הרצוג לתקשורת, חברה ופוליטיקה
הפקולטה למדעי החברה
אוניברסיטת תל-אביב
תל-אביב 69978

טל' 03-6405866 פקס 03-6406545
mherzog@post.tau.ac.il
www.tau.ac.il/institutes/herzog

© כל הזכויות שמורות
מכון חיים הרצוג לתקשורת, חברה ופוליטיקה
אוניברסיטת תל-אביב
יולי 2005

בשער: מדלן אולברייט, אהוד ברק ויאסר ערפאת משוחחים
בקמפ־דיויד, 20 ביולי 2000.
צילום: לשכת העיתונות הממשלתית

שערי העיתוננים באדיבות "ידיעות אחרונות" ו"מעריב".

עיצוב גרפי: יעל כפיר, מיכל סמו־קובץ, המשרד לעיצוב גרפי
דפוס:

מבוא

בחוברת זו מובא תמליל ערוך של יום עיון שהתקיים ב־12 בינואר 2005 באוניברסיטת תל־אביב, תחת הכותרת "אין עם מי לדבר: מבט ביקורתי על הקשר פוליטיקה־תקשורת". כותרת המשנה של הכנס היתה: "כיצד נוצרה, הופצה והשתרשה התפישה בדבר כשלון שיחות קמפ־דיויד ופרוץ האינתיפאדה?"

יום העיון נערך ביוזמתו ובארגונו של מכון חיים הרצוג לתקשורת, חברה ופוליטיקה, והונחה על ידי ראש המכון, ד"ר יורם פרי. בפאנל השתתפו גדי בלטיאנסקי, דוברו של ראש הממשלה לשעבר אהוד ברק, הפרשנים המדיניים עקיבא אלדר (הארץ), בן כספית (מעריב) ורביב דרוקר (ערוץ 10, שהה בקמפ־דיויד מטעם גלי צה"ל), וכן פרופ' דניאל בר־טל, פסיכולוג פוליטי מאוניברסיטת תל־אביב, שעמד בראש קבוצת מחקר שבדקה את אופני קליטת המידע על אודות ועידת קמפ־דיויד והאינתיפאדה השנייה בקרב הציבור בישראל. ד"ר דניאל דור, מהחוג לתקשורת באוניברסיטת תל־אביב, לא נמנה על חברי הפאנל אך תרם גם הוא תרומה נכבדת לדיון*.

במרכז הדיון עמדה שאלת ה"ספין", או הקונספציה, שהופצה בציבור, בראש ובראשונה על ידי ראש הממשלה אהוד ברק, ואף השתרשה עמוקות בתום פסגת קמפ־דיויד. על פי ספין זה, כישלון השיחות מהווה הוכחה לכך שהצד הפלסטיני אינו מעוניין בשלום, שלא ניתן להגיע להסכם ושאינן כלל פרטנר לשלום לעת הזאת. על פי הקונספציה הזו ערפאת לא בא לקמפ־דיויד כדי להגיע להסדר – ולראייה, דחייתו את ההצעה הנדיבה של ברק – אלא הכין את עמו מלכתחילה לעימות אלים. במילים שבהן הרבה להשתמש ראש הממשלה לשעבר ברק, בקמפ־דיויד "נקרעה המסכה מעל פניו של ערפאת".

בחינת האירועים מראה שהעיונים של הקונספציה במציאות העובדתית לוקים, לא תמיד נכונים, או לכל הפחות נתונים במחלוקת (האם ההצעה הנדיבה ביותר אכן היתה ההצעה הנדיבה ביותר? האם האלימות הפלסטינית תוכננה ונוהלה מראש? וכו'). יחד עם זאת, גרסת הספין היא שנקלטה והשתרשה בקרב רוב הציבור בישראל. תפישה זו התבטאה בירידה באמון הציבור בעצם הנכונות של הצד הפלסטיני להגיע לשלום,

* בבחירת חברי הפאנל נעשה ניסיון להביא אנשים שלקחו חלק פעיל בוועידת קמפ־דיויד, שמילאו תפקיד מרכזי ביצירתו, בהפצתו וקליטתו של ה"ספין" שיצא לציבור בסוף הוועידה, וכן אנשים שכתבו על מה שהתרחש בקמפ־דיויד. הרכב הפאנל לוקה ובעייתי מבחינה מגדרית בהיותו מורכב מגברים בלבד. בעייתיות זו הטרידה גם בשלב בניית הפאנל, מבלי שנמצא לה פתרון ראוי. אולי זה המקום להבליט עובדה שעלתה בדיון, שגם המשלחת הישראלית לקמפ־דיויד כללה גברים בלבד (למעט עינת גלוסקא, שהיתה אחראית על הכתיבה).

בירידה בהערכת הסיכויים להגעה לשלום, בשינוי משמעותי של העמדות הפוליטיות, ובהתאם גם בשינוי הרכב המערכת הפוליטית בישראל**.

השאלות במוקד הדיון, היו, אם כן, היכן מקורותיו של הספין, וכיצד הוא התפתח? איך נמכר והשתרש סיפור אחד, ומדוע דווקא הסיפור הזה? ומאין נבעה הנכונות של התקשורת, ושל הציבור, לקנות את הספין לפיו אין עם מי לדבר?

המתדיינים התמודדו עם השאלות הללו, והדיון עבר גם דרך נושאים קרובים ומעניינים, כגון, הערכה תיאורית ונורמטיבית של האופנים שבהם מתנהלת העבודה העיתונאית – קלות דעת בלתי נסבלת, חרדת קודש, או שמא עבודה תחת אילוצים מבניים המחייבים פשרות? פרשת 'עמוס (מלכה) נגד עמוס (גלעד)', והבחינה לאחור, או אי־הבחינה המספקת, של פני הדברים. תפקוד העיתונאים במצב של חוסר אינפורמציה, או במילים אחרות, כיצד נראים פני הדברים מנקודת מבטו של 'שליחנו המיוחד לקמפ־דיוויד'?

במהלך הדיון עלה לא פעם עניין מרכזיותו של מושג 'הספין' ('סבסוב', בעברית) בשיח על התקשורת בישראל, ונשמעו פיתוחים של המושג, כמו אנטי־ספין, ספינינג וספינולוגיה.

הדוברים הציגו מספר גישות, לעיתים שונות מאוד זו מזו, לשאלת הספין.

גדי בלטיאנסקי, דוברו של ברק בתקופת קמפ־דיוויד, טוען שהקרדיט על הספין שמור כולו לאהוד ברק. מקורו של הספין הוא בעיקרון 'הכל או לא כלום', שאיתו הגיע ברק לקמפ־דיוויד, ובגישה שגורסת: אם אני לא מצליח להגיע להסכם, אזי אף אחד לא יכול להגיע להסכם, כלומר, סימן שהצד השני אינו מעוניין.

לאחר הוועידה, במקביל לספין, שלפיו אין פרטנר, התקיימה מציאות שבה המשיכו להתנהל מגעים בין הצדדים. לטענת בלטיאנסקי הספין שאומר 'אין פרטנר' לא היה ספין של ממש בקמפ־דיוויד (בשונה, למשל, מהצגת זכות השיבה כאילו היה הנושא המרכזי שהכשיל את הוועידה). הספין האמיתי חילחל והשתרש, למעשה, רק לאחר הפסדו של ברק בבחירות. התפישת לפיה 'אין עם מי לדבר' סייעה לברק להסביר את הפסדו, והיתה נוחה גם לאריאל שרון שנבחר לראשות הממשלה. התקשורת נשאבה אל הספין הזה מבלי ששאלה שאלות. בעקבותיה אימץ גם הציבור את הספין.

עקיבא אלדר מבהיר כי לספין יש שני קצוות, הצד המסובב והצד המסתובב. לדבריו הספין לא היה עובר לולא ההתמסרות של התקשורת. התקשורת, שתמכה באוסלו ובתהליך השלום, נעלבה. היא ראתה בהצעה של ברק בנוגע לירושלים הצעה מהפכנית ובסירוב של ערפאת כפיות טובה. הספין גם לא היה מצליח לו הציבור בישראל היה שואל, כיצד ייתכן שברק הציע לערפאת את ההצעה הנדיבה ביותר, כאשר זמן לא רב לאחר ועידת קמפ־דיוויד הוצעו שתי הצעות טובות יותר?

** ראו בעניין זה מאמרו של דניאל בר־טל.

אלדר מצביע על ספין חדש ומסוכן, לפיו ישראל תוכל להגיע עם אבו־מאזן לעסקה יותר טובה מאשר היתה יכולה להגיע עם ערפאת. לטענתו התקשורת הישראלית מוליכה את עצמה ואת הציבור שולל בעניין הזה, ובסופו של דבר עלולה להגיע למסקנה שאבו־מאזן הולך אותנו שולל.

בן כספית מסביר שהמילה 'ספין' הפכה כבר למילת גנאי, בעוד שלמעשה כל דבר בחיים העיתונאיים הוא בסופו של דבר ספין. ספין של ראש הממשלה הוא ידיעה עיתונאית, זה מה שראש הממשלה רוצה לשדר לציבור. תפקיד העיתונאי הוא לזהות את האינטרס שמאחורי המידע ולוודא את נכונות הידיעה. התקשורת אינה מסתירה אמת, ואין שום קלות בלתי נסבלת בעבודתה, פשוט לוקח לדברים זמן לצאת החוצה. התקשורת הישראלית לא השכילה להבין שהעסקה הפלסטינית היא אחת. לכן הוויתורים בירושלים נתפשו כמרחיקי לכת.

רביב דרוקר מצביע על נטייה לראות מהלכים מסויימים כיותר מתוחכמים ממה שהם באמת. לטענתו, אם מפרשים ספין כהעברת תמונה עובדתית לא נכונה, דרך העיתונאים לציבור, אזי לא היה ספין בקמפ־דיויד. מה שכן היה זה שבסופה של הוועידה נותר הרושם הציבורי שאין עם מי לדבר. קמפ־דיויד גם אינה רשומון, אין מחלוקות באשר לעובדות. המקורות לתמונת העולם השגויה, להפתעה בקרב התקשורת הישראלית מהתגובה הפלסטינית ולפרשנות של הציבור הישראלי, לפיה הצענו את המקסימום מבחינתנו, טמונים בהנחות קודמות, שנתגלו כשגויות לאחר שבירת הטאבו. התקשורת הישראלית עשתה טעויות בקמפ־דיויד. היא לא דיווחה על דברים שקרו, משום שלא ידעה במידה מספקת, או כתוצאה משורה של צירופי מקרים מצערים, אך התמונה הכללית היתה נכונה. דרוקר טוען כי אין בתקשורת הישראלית מנגנון של הפקת לקחים ושל תגמול נכון, ולכן התקשורת תמשיך לעשות אותן טעויות גם בעתיד.

פרופ' דניאל בר-טל טוען כי אפשרות האשמתו של ערפאת בכישלון הפסגה תוכננה ותורגלה מראש, וכי הזיכרון הקולקטיבי, הכולל את המסרים של הספין, נוצר מייד עם קבלת המידע בציבור. כך, כבר ביולי 2000, 67% מהציבור בישראל האמינו שהאשמה בכישלון קמפ־דיויד מוטלת על הצד הפלסטיני. הספין הצליח מכיוון שנפל על הקרקע הדשנה של אתוס הקונפליקט, ומכיוון שנאמר על ידי מנהיג מחנה השלום, שהיווה, מה שבר־טל מכנה, 'סמכות אפיסטמית'.

בר־טל טוען כי קיימת קונספציה שגויה גם באופן שבו זכורים בציבור אירועי האינתיפאדה. הזיכרון הקולקטיבי כולל בעיקר את התקפות ההתאבדות בתוך תחומי הקו הירוק. על פי הנרטיב שנוצר, בתום ועידת קמפ־דיויד החלו הפלסטינים להרוג נשים וילדים, על ידי פעולות טרור רצחניות. אולם בר־טל מציג נתונים, המראים כי לאינתיפאדה היו שני חלקים מובחנים. בחלק הראשון, שנמשך מספר חודשים, הפעילות הפלסטינית כללה מארבים בכבישי הגדה לחיילים ולמתנחלים, מול פעילות מסיבית של צה"ל, וביחס נפגעים של 1 ל-5 לרעת הפלסטינים. פיגועי ההתאבדות החלו חודשים לאחר מכן. גם כאן הנתונים מראים תמונה אחת ו"העם הולך עם זיכרון אחר".

ד"ר דניאל דור טוען שהמרכיבים היסודיים של הספין, חילוקי הדעות במערכת הביטחון והביקורת מתוך הממשלה על התנהלותו של אהוד ברק היו ידועים לעיתונאים. יחד עם זאת, כתוצאה ממערכת שיקולים מורכבת, המערכת התקשורתית בחרה לבלוע את הספין הקל לעיכול, שאמר: הצענו הכל, אין עם מי לדבר. הקלות הבלתי נסבלת של העבודה העיתונאית תרמה את חלקה למציאות שבה נהרגו אלפי אנשים. העבודה העיתונאית היא עבודה רצינית ודרושה התחברות מחודשת להבנה הזאת. קיימים מובנים מבניים שמקשים על אפשרות של שינוי בהתנהלות המערכות התקשורתיות, אולם ישנם מובנים אחרים, שקשורים לתפישה של אנשים שעומדים בראשי המערכות, ושעשויים בכל זאת לאפשר שיפור מסוים בתפקודה של התקשורת.

בין הדוברים שררה הסכמה כי התקשורת הישראלית בקמפ־דיויד לקתה בהבנתה את הצד הפלסטיני; התקשורת לא כיסתה מספיק את הצד השני, ולא הבינה למה הצד השני מוכן ויכול להיות פרטנר (בלטיאנסקי); התקשורת הישראלית הופתעה מתגובתו של הצד הפלסטיני "משום שאולפנו לחיות תחת הנחות יסוד מסויימות במשך כל כך הרבה זמן" (דרוקר). עקיבא אלדר טוען שגם אחרי הבחירות ברשות הפלסטינית, התקשורת הישראלית אינה מחוברת לצד השני, ושחוסר ההבנה של הצד השני נובע מתחושת עליונות. לעומת זאת, טוען בן כספית, כי התקשורת הישראלית הנוכחית טובה יותר מהתקשורת הישראלית של שנת 2000, "גילינו את הצד השני".

ד"ר יורם פרי ממקם את הדיון בקונספציה שנוצרה בעקבות קמפ־דיויד בהקשר רחב יותר של קונספציות שהובילו לתוצאות הוות אסון, ובתום הדיון הצביע על קונספציה אחרת המתרחשת כיום בערוץ הסורי. בכירים במטכ"ל, והרמטכ"ל בעצמו, סבורים שעכשיו הזמן להגיע להסכם שלום עם סוריה; שאין סכנה ביטחונית מההסכם ושייתכן וניתן להגיע לעסקה נוחה יותר משום מצבה הנוכחי של סוריה. הסכם כזה יכול להשפיע גם על היחסים עם לבנון, ועל צמצום האפשרויות של חיזבאללה לפעול כנגד ישראל. הקונספציה, לפיה אין עם מי לדבר בערוץ הסורי, אינה זוכה כלל לדיון ציבורי רציני, והדבר צריך להדאג.

האווירה בדיון היתה מאוד רצינית, אך גם נעימה, לא "מחוייטת", לעיתים משעשעת. כמו היה הדיון משחק בקלפים פתוחים. אישור לתחושה זו קיבלתי בשיחה שלאחר הדיון עם אחד הנוכחים, שאמר: "זה היה מסוג הדיונים שנערכים לפעמים בין אנשי תקשורת, אבל לא מול קהל ומיקרופונים". אולי נבע הדבר בשל ההתרחקות מהשאלה 'מה באמת קרה?' לאחר אלפי העמודים שנכתבו על כך; בשל החידוש המתבקש – שאולי דוחף אל 'האיש' – אחרי כל הפרטים שהפכו לידע מקובל; ואולי גם בשל הפרספקטיבה של ארבע וחצי שנים אחרי, כבר די רחוק אבל לא רחוק מדי. וכמובן שלא ניתן להתעלם ממותו לפני זמן לא רב של יאסר ערפאת (נובמבר 2004), שאולי מכניס מימד היסטורי יותר מוחשי – ומפחית במשהו מהמימד המדיני־פרקטי – בדיון על פסגת קמפ־דיויד 2000.

הדוברים לא הקריאו את דבריהם מן הכתב. מטבעה של לשון הדיבור שהיא פחות מאורגנת ומוקפדת מהטקסט הכתוב (אף שלעיתים היא עשויה להיות יותר חיונית ומרתקת), כך שהטקסט שהתקבל היה צריך לעבור תהליך של עריכה, או "ניקוי", כדי להפוך לטקסט קריא ושוטף. בעבודה על הטקסט השתדלתי לשמר את הנימה הקולחת, המקורית, של הדיבור, בדרך כלל תוך עזרה קלה בלבד. בסך הכל השמטתי מעט מאוד קטעים שנראו לי מיותרים, כך שהרוב המוחלט של הדברים שנאמרו נמצאים בחוברת. הדיון התקיים כרב־שיח ומובא בהתאם על פי הסדר המקורי של הדוברים. בסוף החוברת מובאת רשימה של מבחר מקורות על פסגת קמפ־דיויד.

ניתן לצפות בצילום וידאו של יום העיון באתר האינטרנט של מכון חיים הרצוג, בכתובת: www.tau.ac.il/institutes/herzog.

אני מודה להילית כדורי ולגילה מנדלאי על עזרתן להכנת הטקסט.

יחזקאל רחמים

ד"ר יורם פרי

ראש מכון חיים הרצוג לתקשורת, חברה ופוליטיקה

בין ה־10 ל־25 ביולי 2000 התכנסו נציגים של ישראל, ארצות־הברית והעם הפלסטיני בקמפ־דיוויד לדיון חשוב. פסגת קמפ־דיוויד, שנמשכה שבועיים, הותירה אחריה זעזוע כבד. הסיפור על מה שקרה שם הוא אחד מסיפורי הרשומון הבולטים, הדרמטיים והמרתקים שאני מכיר. הסיפור סופר – בצורה של ספרים, מאמרים וראיונות רבים – והתקבל בצורות שונות מאוד זו מזו, תלוי בדובר ובקהל היעד. דומה שלא היה אירוע בינלאומי אחר שכל כך הרבה אנשים כתבו עליו כל כך הרבה דיווחים סותרים ושונים אלה מאלה בתקופה כל כך קצרה.

מעבר לזה, הסיפור של שיחות קמפ־דיוויד הוא גם סיפורו של ספין ממדרגה ראשונה (מישהו סיפר לי שהמילה החדשה שהאקדמיה בחרה עבור 'ספין' היא 'סבסוב'). מדובר באחד הספינים המרתקים של העשור האחרון, ומדובר בספין שהצליח.

הקונספציה, שהתפתחה מיד בעקבות כשלון השיחות, נמשכת עד היום. זו קונספציה שהרוב הגדול של הציבור בארץ וגם במקומות אחרים, בוודאי בארצות הברית, מקבל. הקונספציה הוטבעה בראש ובראשונה על ידי ראש הממשלה לשעבר, אהוד ברק, שאמר שבקמפ־דיוויד קרענו (בפעם אחרת הוא אמר 'הסרנו') את המסכה מעל פרצופו של ערפאת.

בדברים האלה הוצגה התזה – שאולי אין צורך לשוב ולחזור עליה, בשל העוצמה שבה היא התקבלה – לפיה ערפאת לא בא לקמפ־דיוויד כדי לעשות שלום. הוא בעצם כלל לא רצה להגיע להסכם, אלא הכין את עמו למלחמה, למאבק מזוין לקראת המועד שבו לפי הסכמי אוסלו היה צריך לחתום על הסכמי הקבע. התפישה היא שערפאת בעצם הכין ותכנן את האינתיפאדה, הוא כיוון אותה והוא ניהל אותה.

משמעות התפישה הזאת היתה הרסנית. רוב הציבור הישראלי, מאז קמפ־דיוויד ועד היום – תלוי באיזו נקודת זמן נערך המחקר, ואיזה סוג של שאלה נשאלה – סובר שהפלסטינים הם אלה שאשמים בפיצוץ קמפ־דיוויד, ושהם לא מילאו את חלקם בהסכם אוסלו. המספרים של אלה שמקבלים את הסיפור הזה נעים בין שני שליש ל־90 אחוז מהציבור.

אם נפנה לשאלה של האמונה בדבר הנכונות או אי־הנכונות של הפלסטינים להתקדם לקראת שלום, אז לפני הוועידה, ב־1999, שני שלישים מהציבור הישראלי סברו שהפלסטינים מעוניינים בשלום. בעקבות הוועידה השיעור ירד להרבה פחות מ־50 אחוז.

כשני שלישים מהישראלים סברו שיש אפשרות וסיכוי לחתימת הסכם שלום עם הפלסטינים, ושאכן יגיע לקצו המאבק המזוין בין שני העמים. כמובן שהשיעור הזה ירד, כמו בשאלה הקודמת שהצגתי. אבל העניין הוא לא רק האמונה או אי־האמונה בפלסטינים, אלא גם השינוי המדיני הדרמטי בחברה הישראלית פנימה. לקונספציה זו היתה משמעות פוליטית ניכרת לגבי העמדות הפוליטיות הפנימיות. אם בתחילת

שנות ה-90 כ-36% מכלל הישראלים הגדירו את עצמם כשמאל ו-39% הגדירו את עצמם כימין, אז בשנת 2002 רק 19% הגדירו את עצמם כשמאל, וכמעט 50%, או ליתר דיוק 48%, הגדירו את עצמם כימין. אנחנו יודעים, כמובן, את התוצאות הפוליטיות, תוצאות הבחירות, מי נבחר לראשות הממשלה וכדומה. כלומר, היה פה זעזוע אדיר.

אז איך מסבירים את הזעזוע הזה? פרופ' איתמר רבינוביץ', שספרו "חבלי שלום" יצא לאור לפני כשנה, מדבר על ארבע גישות שמנתחות את מה שקרה בקמפ־דיויד. הגישה הראשונה היא הגישה האורתודוקסית, זו הגישה שאני קורא לה הגישה של הספין. זו תפישה שרוב הציבור הישראלי מקבל, זו הגישה המרכזית שמקובעת ברובנו הגדול. מייצג את הגישה הזו בראש ובראשונה אהוד ברק. קלינטון תמך בגישה הזו ועוד קבוצה לא קטנה של אנשים חשובים (דניס רוס בספרו, שלמה בן־עמי בספרו).

לגישה השנייה הוא קורא הגישה הרוויזיוניסטית. גישה זו פוסלת מעיקרה את הגישה האורתודוקסית שהוצגה לעיל. היא מטילה את האשם העיקרי לכישלון המשא ומתן על ישראל ומדיניותה, מותחת ביקורת על ניהול המשא ומתן על ידי ארצות־הברית ומציגה את הצד הפלסטיני באור חיובי יותר. בגישה זו התחיל רוב מאלי במאמר שלו, יחד עם חוסיין אגהא, ואחר כך המשיכו רון פונדק, שאול אריאלי, וכן גם ישראלים אחרים. דני רובינשטיין מציג את הגישה הזאת מצויין בספרו "קמפ־דיויד 2000: מה באמת קרה שם?". מאמר מצוין נכתב על העניין הזה על ידי מי שאני מאמין שנשמע בהמשך באופן יותר מפורט.

הגישה השלישית היא גישה שרבינוביץ' קורא לה האסכולה הדטרמיניסטית. זו הגישה של אלה שביקרו את תהליך אוסלו מתחילתו. הדמות הדומיננטית ששמה נקשר לגישה הזאת היא כמובן האלוף עמוס גלעד, אבל היו גם אנשים אחרים בעלי משקל כמו הנרי קסינג'ר ונורמן פודהורץ בארצות־הברית. הגישה הרביעית שלה הוא קורא 'הגישה האקלקטית' היא פחות מוגדרת. שם נמצאים קצת יותר ישראלים, כמו יוסי ביילין, גלעד שר, מנחם קליין ואחרים.

אז אלה הן ארבע הגישות. מעבר לכך, אפשר לציין תוספת מרתקת וחשובה של דניאל דור מהחוג לתקשורת באוניברסיטת תל־אביב, שאינה מוזכרת בספרו של רבינוביץ'. הספר הראשון שדור כתב זה 'עיתונות תחת השפעה', והשני הוא 'מאחורי חומת מגן' המטפל, כפי שאומר השם, באירועים של "חומת מגן". אקרא קטע מתוך 'עיתונות תחת השפעה' שמקרב אותנו לנושא:

דיוקנה של העיתונות הישראלית, כפי שהוא עולה מתוך הספר הזה הוא דיוקן של עיתונות תחת השפעה: עיתונות הפועלת תחת השפעתו של הפחד, והשפעתו של הזעם, והשפעתה של השנאה, והשפעתה של הבורות, ובראש ובראשונה – תחת השפעתה של מערכת התעמולה המסיבית שהפעילו במהלך החודש כולו, וגם אחר כך, ראש הממשלה אהוד ברק ואנשי מערכת הביטחון. תחת השפעתם המשולבת של כל הגורמים האלה סיפקה העיתונות הישראלית לקוראיה תמונה חדשותית חד־ממדית, מעוותת, מוטעית, של מהלך המאורעות – תמונה שאמנם עלתה בקנה אחד עם מטרותיו התעמולתיות של אהוד ברק, וחזרה והזינה את תחושות המועקה

הקולקטיביות של ציבור הקוראים – אבל שיקפה את פני הדברים במציאות רק באופן קלוש ביותר: על פי התמונה הזאת, ראש הממשלה רציונאלי וקר רוח ארגן ניסוי מדעי, ובחן פעם אחת ולתמיד את נכונותו של יאסר ערפאת להגיע לשלום עם ישראל; ותוצאתו של הניסוי הזה, בהירה כשמש, נטולת ספקות, הבהירה לכולנו שאכן, חששותינו הגרועים ביותר התממשו; אין לנו, לעת הזאת, פרטנר לשלום. הפלסטינים, וכמוהם גם ערביי ישראל, עדיין לא בשלים (עמ' 20-21).

בשנה האחרונה יצאו לאור די הרבה פרסומים חדשים של ישראלים, שרובם הגדול דווקא תומך בעמדות הביקורתיות יותר, שואל שאלות, מקשה קושיות ומטיל צל, על הקונספציות. לכן השאלה שהצגנו תחת הכותרת – 'מבט ביקורתי על הקשר פוליטיקה-תקשורת' – היא 'איך זה קרה?' איך זה קרה שתפיסה אחת השתרשה כל כך, נקלטה והתקבעה כל כך בתודעה הציבורית הישראלית, בצורה כזאת שקולות אחרים נשמעים רק בקרב חוגים קטנים ולא מעבר לכך.

החשיבות של העניין שלפנינו נמתחת מעבר למבט על ארבע השנים האחרונות. כבר שבענו פעם אחת מקונספציה. קונספציה שהתפתחה בעקבות 67' והובילה לאסון של 73'. אסגור את הדיון בדברים על קונספציה חדשה, שקיימת היום ושעדיין לא מדברים עליה, והיא עשויה להביא נזק לא פחות גדול.

הדיון שלנו היום יעסוק בקונספציה שהתפתחה בעקבות הרשומון הזה. לשם כך הזמנו לדיון אנשים שהיו שותפים פעילים בקונספציה, הפיצו אותה, מכרו אותה, קנו אותה ואחר כך גם שאלו שאלות: גדי בלטיאנסקי, שהיה אז דוברו של ראש הממשלה אהוד ברק, ושלושה פרשנים: עקיבא אלדר מהארץ, בן כספית ממעריב ורביב דרוקר מערוץ 10. פרופ' דניאל בר-טל, שישב במשך שנתיים בפורום של אקדמאים, שעסקו במחקר של התופעה הזאת, ייתן לנו קצת ממצאים מהרעיונות שהוא וחבריו לקבוצה העלו לגבי התופעה.

הסדר יהיה כזה שכל דובר ידבר 10 עד 12 דקות, כך נוכל ליצור דיון של מספר סבבים ולא לשמוע רק הרצאות. הדובר הראשון יהיה מר גדי בלטיאנסקי, בבקשה.

גדי בלטיאנסקי

דוברו של ראש הממשלה לשעבר אהוד ברק

תודה לד"ר פרי על ההזמנה. אני חושב שמדובר באמת בדיון חשוב ובעתו, אולי אפילו קצת מאוחר. אני לא אומר ליורם למה אחרים לא עשו את זה לפני כן, ולמה צריך לחכות כל כך הרבה זמן לדיון הזה, אבל אני חושב שככל שירבו כמותו כן יוטב לכולנו. אני רוצה לפתוח בהערה מקדימה. יכול להיות שחדי האוזן מבין הנוכחים ישמעו איזה צליל של ביקורת שיש לי על הבוס שלי לשעבר, אז לזכותו אני רוצה לומר שאני משוכנע שקמפ־דיויד עצמה לא היתה ספין. יש כאלה שמאשימים את ברק שהוא בכלל הגיע לשם, שהוא הגה את רעיון קמפ־דיויד כדי להוכיח מראש שאין לנו פרטנר,

כלומר שכשמסירים את המסכה רואים את פרצוף הסרבן של העם הפלסטיני. אני כופר בטיעון הזה. אני חושב שברק באמת רצה להגיע להסכם, שהוא באמת התכוון להגיע להסכם והניח שיש לו סיכוי סביר להגיע להסכם. יכול להיות שההנחה הזאת היתה מבוססת על דברים שהם יותר רלבנטיים או פחות רלבנטיים, אבל ההנחה שלו היתה שיש לו אפשרות וזוהי ביכולתו להגיע להסכם, וכן שהגעה להסדר קבע, בטרם תבוא סכנה אמיתית לקיומו של המפעל הציוני, היא לבטח באינטרס הלאומי של ישראל. את הקרדיט הזה אני נותן לו בלי שום הסתייגות.

בפתח הדברים אני רוצה לחזור לאיזו תמונה, תמונה תרתי משמע, משום שזו תמונת טלוויזיה. ביום האחרון של קמפ־דיוויד, 25.7.2000, הסתיימו הדיונים והמשלחת עזבה את המתקן ופנתה לתקשורת. העיתונאים התקבצו במלון שבו היתה אמורה להתכנס אסיפת העיתונאים של ברק. אני עסקתי שם בהכנות האחרונות, כולל הלוגיסטיות, ואני זוכר שהלכתי לאיזה חדר להביא משהו. בחדר דלקה טלוויזיה ועל המסך נראו פניו של סאעב עריקאת, השר לענייני משא ומתן ברשות הפלסטינית. שאלו את עריקאת על קמפ־דיוויד והוא נתן את התשובה הבאה: היתה פסגה מצוינת. נכון, לא הגענו להסכם, אבל מי היה יכול להניח שבתוך שבועיים נגיע להסכם על כל הסוגיות, כולל הסוגיות עם הפליטים ועם ירושלים, שהן בכל זאת סוגיות שלא ממש דנו בהן לפני זה. לא היה משא ומתן מקדים אמיתי ומפורט בסוגיות האלה. לא הגענו להסכם, אומר עריקאת, אבל הושגה פריצת דרך משמעותית. ישראל ויתרה בפעם הראשונה בנושאים שהיו טאבו מוחלט עבורה – הוא התכוון לשכונות הערביות במזרח ירושלים, בדיון על חלוקת ירושלים, למשל – וגם אנחנו, הפלסטינים, ויתרנו על דברים שהיו בעבורנו בבחינת קו אדום, טאבו. כך למשל, הקו הירוק של '67 כבר לא קדוש, הפלסטינים מוכנים לסיפוח שכונות יהודיות למזרח ירושלים. בתנאים מסוימים אפילו גם התנחלויות שצמודות לקו הירוק. אכן, פריצת דרך. הוא מוסיף ואומר: התחלה מצוינת, התפתחות מאוד חיובית, אנחנו צריכים להמשיך בדיונים, אולי מתוך מגמה לכנס פסגה נוספת כדי לסיים באמת את הסכסוך בינינו, ובואו נמשיך בעבודה.

אני צופה במראות האלה, אני שומע את הקולות ואני יודע מה אהוד ברק הולך להגיד חמש דקות אחרי זה. אני אומר שבקלות הספין הזה, הספין של עריקאת, היה יכול להימכר, לו ברק היה אומר דברים פחות או יותר דומים, ולו קלינטון היה אומר דברים דומים. אני מניח שהתקשורת – ויתקנו אותי פה חברי לדין אם אני טועה – היתה מאמצת את זה. זה נשמע הגיוני, לא משהו מופרך. באמת היתה התקדמות, באמת חבל שלא הגענו להסכם, באמת הונחו יסודות להתקדמות, באמת היתה פריצת דרך בנושאים מסוימים, בואו נמשיך.

אהוד ברק בחר לנהוג אחרת. עם כל הכבוד, החלקי או המלא, שיש לדוברים או יועצי התקשורת, לדוברים רשמיים של ברק וליועצים חיצוניים שהיו לו, אני לא חושב שלאף אחד מאתנו מגיע הקרדיט על הספין הזה. היה פה ספין של דוקטור אחד, שמו אהוד ברק, וכל הקרדיט מגיע לו, לטוב ולרע, כל אחד יחליט על פי שיקוליו, אבל הקרדיט הוא כולו שלו.

אהוד ברק לא המציא את זה שם. שלושה-עשר חודשים לפני כן, שנים-עשר חודשים וחצי ליתר דיוק – ויש פה חשיבות לממד הזמן – מיד אחרי היבחרו לראשות הממשלה, נסע אהוד ברק לביקור בארצות-הברית, לביקור ראשון כראש-ממשלה, והוא אמר: אני הולך להפוך כל אבן בדרך לשלום. בתוך חמישה-עשר חודשים נדע אם יש לנו הסכם או שאין לנו הסכם. למה הוא אמר חמישה-עשר חודשים ביולי? כי חמישה-עשר חודשים מקץ יולי מתקיימות הבחירות בארצות הברית, ואז סוף תקופת קלינטון, ונגמר העניין. לאט לאט הוא הגיע למסקנה שהחמישה-עשר חודשים הם קצת מוגזמים, כי הקונגרס לדעתו לא יתפקד עד נובמבר, והנשיא הופך למה שנקרא 'ברווז צולע', ולכן בקיץ פחות או יותר, יולי אוגוסט, זה הסוף, בזה נגמר לוח הזמנים.

מספרים על אהוד שהוא מומחה בפירוק שעונים והרכבתם. יותר מזה, אני חושב, הוא היה מומחה בפירוק לוחות שנה והרכבתם. הכל אצלו עבד לפי לוחות זמנים, אם אתם זוכרים, לפי לוח השנה, וזה היה לוח השנה שלו. שם בעצם לידתו של הספין שהובא לציבור, שהתחיל להגיע לציבור, ביולי 2000.

וכאן אני רוצה לומר בתשובה לשאלה: איך ספין נולד? הוא נולד בחטא. הספין הזה נולד בחטא. לא בחטא הרמאות, או השקר או הבלוף. בעיני אהוד ברק לא ניסה לרמות ולא ניסה לשקר, אלא חטא בחטא היוהרה. וזאת בכך שהוא בעצם אמר: תראו, אני הולך לנסות להגיע להסכם. אם אני לא מצליח להגיע להסכם, סימן שאי אפשר להגיע להסכם. אם זה מה שקורה, זה לא סימן שהצד השני לא מוכן להגיע איתי לתנאים מוסכמים, אלא שהצד השני בכלל לא מעוניין להגיע להסכם כלשהו. הוא לא מעוניין להגיע לשום הסכם, בשום תנאים, כי אם הוא היה מוכן, אני כבר הייתי משכנע אותו להגיע להסכם. וזה מתאים גם לתפישה שתמיד היתה לברק, תפיסה שאמרה: תנו לי שעה עם חאפז אל אסד בחדר ואני כבר אעשה הסכם. תנו לי פסגה עם ערפאת ואני אדע לא רק אם אפשר להגיע להסכם, אלא אם הוא בכלל מעוניין.

ומראש, בימים שלפני היציאה, כשהכנו בלשכת ראש הממשלה את המסרים האלטרנטיביים – ותמיד מכינים דבר כזה – היה דף מסרים שדיבר על מה שיקרה אם הפסגה תצליח. היתה אפשרות כזאת והכנו את המסרים. איך למכור את ההסכם ואת הוויתורים הכואבים לציבור הישראלי. היו עמודים מפורטים. והיו גם עמודים אחרים, שאמרו מה יקרה אם הפסגה תיכשל. בשום שלב ברק לא רצה שנכין מסרים שאומרים: זה נכשל כי בנקודה הזאת והזאת יש פער. לא זו היתה כוונת המכוון, אלא הסרנו את המסכה. אי אפשר להגיע להסכם, מכיוון שהם לא מעוניינים. אם ערפאת היה מעוניין כבר היינו מגיעים להסכם.

בערב שלפני ההמראה ישבנו אצל ברק בבית. היינו צוות מצומצם ודיברנו על נושאי תקשורת. על איזה דברים אפשר לעשות בועידה וכל מיני דברים מהסוג הזה. אז שוב הוא הציג את שיטת הכל או לא כלום, או שנגיע להסכם, או שלא נגיע להסכם, ואז אי אפשר להגיע להסכם. אני זוכר ששאלתי אותו מה יהיה אם זה יהיה באמצע? מה יהיה אם תהיה התקדמות? אני זוכר שאמרתי דבר שלא התממש אחר כך: ואם הממשל ישלח את דניס רוס לעוד איזה ביקור באזור, למסע דילוגים? ברק החזיק עיפרון באותו

רגע, ואמר לי, תראה, אני מחזיק את העפרון הזה, אתה רואה? אני מחזיק אותו עד ההסכם. עד הוועידה, אם יהיה הסכם, העיפרון הזה חותם עליו. אם אין הסכם, אני עוזב את היד ואז העפרון נופל, ונגמר העניין. אין דרך שלישית.

זה בעצם היה הספין שאותו הוא ביטא באותה מסיבת עיתונאים בסוף קמפ־דיוויד, כשהוא אמר "אין פרטנר". אגב, אף אחד לא שאל אותו 'אין פרטנר למה?' אז נגיד שהיינו אומרים שישראל רוצה להתאבד, אני מניח שהיו מוצאים לזה פרטנר. השאלה היא למה יש פרטנר ולמה אין. הוא לא אמר 'אין פרטנר לירושלים המאוחדת'. הוא לא אמר 'אין פרטנר לסידורי הביטחון שאנחנו צריכים', הוא לא אמר 'אין פרטנר לסידור מסוים', הוא אמר אין פרטנר לשלום, בכלל. 'אין פרטנר, נקודה'.

אז התחיל הקרב בין הספין לבין המציאות. אחרי קמפ־דיוויד, על פי הספין, אין פרטנר ואין מה לעשות, אבל מצד שני היתה המציאות. מה המציאות אמרה? במציאות ברק אירח את ערפאת בכוכב יאיר לארוחת ערב אינטימית. ערפאת נישק את המצח של בתו של ברק. הם נפגשו בשארם־אל־שייך ובפריז. היו שיחות אמיתיות, משא ומתן בארצות הברית, ישראל ויתרה הרבה יותר ממה שהיתה מוכנה בקמפ־דיוויד, והיה הנשיא קלינטון. ברק כמעט נפגש עם ערפאת ממש יום לפני הבחירות ותוך כדי המציאות הזאת היתה גם מציאות של אלימות שהלכה וגברה. היתה אלימות וברק נקרע בין הספין לבין המציאות, שבה הוא המשיך בעצם להתקדם במשא ומתן מדיני עם האין־פרטנר שלו. ואני בא לטעון שלמעשה הספין האמיתי חלחל והשתרש אחרי הבחירות, כשברק הפך להיות ראש ממשלה לשעבר. הוא היה צריך להסביר את הפסדו, וזה בטח גם היה נוח לשרון. זה התיישב גם עם המציאות, שהיתה הרבה יותר אלימה, עם פיגועי ההתאבדות שהתחילו, ואז גם התקשורת כבר נשאבה לתוך הספין הזה, שאומר שאין עם מי לדבר, ולא שאלה שאלות.

לסיום החלק הזה אני רוצה לומר משפט אחד של לקח. הטענה היחידה אולי שיש לי כלפי התקשורת בנושא הזה, היא שהיא לא מכסה מספיק את הצד השני. התקשורת לא הבינה מה קרה בצד הפלסטיני. מהצד שלנו הצענו הצעה נדיבה. לא חשוב עד כמה היא היתה נדיבה באמת, בראייה של ישראל היא היתה נדיבה לעומת מה שחשבנו קודם. בראייה הפלסטינית ההצעה שלנו לא היתה מספקת. היא לא היתה מספקת עבור שום מנהיג פלסטיני. לא הבנו מספיק מה הצד השני חושב, מה הצד השני מוכן ולמה הצד השני כן יכול להיות פרטנר. אולי זה התגלה אחרי זה, הרבה אחרי זה, כשאמנון שחק שהיה בקמפ־דיוויד, והיה בטאבה והיה קרוב מאוד לברק, עשה אחר כך, יחד עם אחרים, את הסכם ז'נווה. פתאום ראינו למה הפלסטינים כן מוכנים. אבל בקמפ־דיוויד לא ידענו למה הם מוכנים, והיה נורא קל להתפתות לביטוי 'אין פרטנר'. והלקח לכולנו פה, קודם אולי לעיתונאים: לא לקנות כל כך מהר ספינים מדוברים, אבל גם לציבור צרכני התקשורת: צריך לשאול את השאלות ההגיוניות, פשוט ההגיוניות. אם אין פרטנר, אז צריך לשאול 'פרטנר למה?' אם אין עם מי לדבר, אז צריך לשאול 'אין עם מי לדבר על מה?' ואז השאלות ההגיוניות האלה יכולות להוביל אותנו לתוצאות מאוד שונות מהתוצאה שהשתקפה מעל דפי העיתונות והתקשורת אחרי קמפ־דיוויד.

ידיעות אחרונות

[illegible]

סוף שבוע שחור בכבישים

טלומי תורג'מן

מזר גולן (17) ושירן מוצרן (16) יצאו מפאב בצפון והלכו בשולי כביש חשוך. צעיר דרס אותן • בטבריה היכה הגורל את רחמזה תורג'מן פעם שלישית: אחרי שאיבדה בתאונות את שתי אחיותיה, נהרג בנה היחיד שלו • (24) על אופנוע • 8 הרוגים ב־48 שעות • עמ' 17-14

תשובת ערפאת על ירושלים עשויה להכריע גורל הפיסגה

ברק: ויתור קורע־לב או הידרדרות לעימות

ים אל מים: בוק וערמאת
סוף השבוע בקמפדייוויד,
ס מדלן אולברייט
(צילום: רויטרס)

קלינטון: לא יהיה הסכם בלי ויתור ישראלי
בירושלים ובלי ויתור פלשתיני בעניין
גושי התיישבות ישראליים • עמודים 9-2

נחום ברנע
הצל"ש האחרון

[illegible]

**"הנהג אמר לי:
בדואים לא
יושבים קדימה"**

אגד בודק תלונה על יחס גזעני • עמ' אחרון

**נחתם הסכם
להקמת רכבת
תחתית בת"א**

הקו הראשון יפעל בעוד כ־8 שנים • עמ' 13

גברים מתאבדים כִּי צ' מונשים

קטגוריה	אחוז
נשים	13.7
גברים	72.3
נח"מ	2.6
ישראל	8.2
סין	4.4
ארצות	19.3

הנתונים מבוססים על נתוני משרד הבריאות, 2018.

1-800-800-400

1-800-800-400

לגימה מהחיים

עקיבא אלדר

פרשן מדיני, הארץ

גדי זרק אליי את הכפפה בסוף דבריו על התקשורת. הוא השתמש בלשון עבר בביקורת שלו על כך שהתקשורת לא בדקה מה אומרים הפלסטינים, מה חושבים הפלסטינים ומה מציעים הפלסטינים. אני הייתי משנה את הזמנים ואומר שהתקשורת, גם היום – ולכן הדיון הזה הוא חשוב, אחרי הבחירות בגדה ובעזה – ממשיכה בשלה. זאת אומרת, הציפיות שאנחנו בונים סביב בחירתו של אבו-מאזן וסביב ההתנתקות מזכירות לי את הציפיות שבנינו אחרי אוסלו, ואחרי קמפ־דיויד ובזמן קמפ־דיויד, ואת האכזבה שהתחוללה אחר כך. והדברים מתחברים, כי לספין יש שני קצוות. יש המסובב ויש המסתובב. ברק לא יכול היה לעשות את הספינינג שלו, אם אנחנו לא היינו מסכימים, או לא מתמסרים, לספינים האלה.

אני מדבר בלשון אנחנו כדי להיות נדיב. אני חושב שיושבים פה, על הבמה הזאת, דווקא שלושה עיתונאים שהם יוצאי דופן בעניין הזה. רביב בספר שלו 'חרקירי', בן כספית שפרסם במעריב תחקיר חשוב ביותר על איך שפרצה האינתיפאדה, ונדמה לי – אני לא ממש דיברתי עם הקולגות שלי, לא ניהלנו שיחת נפש על העניין הזה – ששלושתנו חולקים אותו תסכול מכך שלא הצלחנו לחולל את האנטי-ספין. למרות הדברים שאנחנו כותבים ואומרים, אנחנו איכשהו מרגישים תלושים, במקרה הרע יותר אנחנו self hating Jews (זה סוג האי-מיילים שאני מקבל).

פרסמתי לפני מספר חודשים, בחודש יוני, תחקיר על האין פרטנר – איך זה צמח, מאיפה זה נולד – וראיינתי את האלוף עמוס מלכה¹. למזלי, עמוס מלכה טעה, עכשיו אני מספר לכם את זה בפעם הראשונה, ומשום מה הוא חשב שאנחנו מקיימים את הראיון off the record, למרות שהטייפ היה על השולחן. היה לי מזל גדול. אלמלא כן לא היתה לי הכותרת 'עמוס נגד עמוס'. נכון שראיינתי את מתי שטיינברג, האיש שהיה במשך הרבה שנים היועץ לענייני פלסטינים, האיש שיודע הכי הרבה על החמאס ועל הפת"ח, וכתב דוקטורט על התנועה הלאומית הפלסטינית, ועבד עם שני ראשי שב"כ – עם עמי איילון ועם אבי דיכטר – ונכון שדיברתי גם עם אל"מ אפרים לביא, שהיה ראש הזירה הפלסטינית באמ"ן (הוא היה כותב את הערכות המצב על הפלסטינים). שני האנשים האלה אמרו בתחקיר שלי שמעולם לא היה הדבר הזה שברק הציע הצעה

¹ "(עמוס גלעד) הוא זה שסיפק לקודמו של שרון, אהוד ברק, את הגיבוי המקצועי לתיאוריית ה"אין פרטנר פלסטיני", שעיקרה: ברק הגיש ליאסר ערפאת הצעה נדיבה ומשזה סירב לקבלה נחשף פרצופו האמיתי – טרוריסט החותר להשמדת ישראל (...). בזכות התפקיד שמילא וכומר השכנוע שלו, הקונצפציה של גלעד חדרה לכל בית בישראל. אך מאחורי דלתות של בתיים אחדים, ובהם כאלה של בכירים בזרועות המודיעין, נלחשות כל העת הערכות שונות ואף הפוכות. עמוס מלכה, שהיה ראש אמ"ן מאמצע 1998 עד סוף 2001 והיה הממונה הישיר של גלעד, הוא אחד מהם. גרסתו מנוגדת לזו של גלעד". (עקיבא אלדר, הארץ, 11 ביוני 2004).

נדיבה שהפלסטינים היו חייבים לקבל, אך לא קיבלו. לא אכנס לזה, חלק גדול מופיע בחוברת שהזכרה פה של רון ושל שאול אריאלי. בימים אלה ראיתי שיצא גם ספרון של טניה ריינהרט בשם 'שקרים על שלום'. אתם יכולים לקרוא שם את הפרטים, וגם בדברים שאנחנו כתבנו.

אבל העדויות האלה לא היו מספיקות עד שלא באה גם העדות של ראש אמ"ן עמוס מלכה. הראיון הזה עם עמוס מלכה נתן את הכותרת וכפה את הנושא על סדר היום, אחרי שנדמה שהוא כבר נקבר. בעקבות זאת דן מרגלית כינה אותי 'שמאל רחוק' – כי אהוד ברק זה 'שמאל עמוק', אז אצלו אני 'שמאל רחוק' – ואחרים האשימו אותי בכל מיני האשמות, ותקפו אותי. התקשורת לא היתה מוכנה לקבל את הסיפור שחשפתי. עכשיו אומר לכם דבר מוזר. אני חושב שהתקשורת עושה את זה מתוך כוונות טובות; היא נורא רוצה שלום. גם ברק נורא רצה שלום. הוא לא תכנן להיכשל. הוא רצה להצליח כראש ממשלה, כמנהיג, אבל הוא גם רוצה שלום, הוא רק לא יודע איך לעשות את זה.

אתן דוגמה מסיפור שגדי בוודאי זוכר. הופעתי בפאנל דומה במכון לחקר ישראל בירושלים, ונשאלתי שם שאלה (זה היה לפני קמפ־דיויד): מה ברק עומד להציע לפלסטינים בנושא ירושלים? הכנס היה במקורו על ירושלים ונערך דיון על ספר חדש. ואז אמרתי שלמיטב ידיעתי הוא עומד להציע לפלסטינים את השכונות שמאוכלסות בפלסטינים בעיר המזרחית. לא ידעתי על העיר העתיקה, אבל אמרתי שאת השכונות האלה הוא יהיה מוכן למסור. ואז קול ישראל מצא לנכון לצטט אותי למחרת בחדשות של שבע, ואהוד אולמרט הגיב ותקף, ואז פנו לגדי שהיה יועץ התקשורת וביקשו ממנו תגובה. עד כמה שאני זוכר, גדי קיבל הוראה להכחיש, שאין דבר כזה, נכון? אבל איכשהו יצאת מזה (גדי בלטיאנסקי: אז לא היה דבר כזה... [צחוק בקהל]). אז לא היה דבר כזה... כעבור כמה שבועות סיפר לי ד"ר מנחם קליין – שעסק רבות בנושאים האלה – שהוא דיבר ברדיו באיזו תכנית די איזוטרית על הצורך להגיע להסדר along those lines, זאת אומרת, פחות או יותר על אותם קווים שאהוד ברק הציג; מה שלפלסטינים לפלסטינים, מה שלנו לנו, פחות או יותר...

מנחם קליין סיפר לי (אגב, הוא חתום על ז'נווה) שהוא קיבל טלפון, אני לא זוכר אם זה היה מגדי, מברק עצמו, או מגדי בשם ברק, שאמר לו: תשמע, זה נורא חשוב מה שאתה עושה, תמשיך כך. אבל באותו זמן הוא המשיך להכחיש שהוא מוכן לוותר על ירושלים. היתה לו דילמה אמיתית (אני מוצא את עצמי פתאום כסניגור של אהוד ברק, אבל שיהיה מעניין). דרך דיאלקטיקה אני מנסה לעשות את זה כך: כששואלים את ברק, למשל, למה הצעת לפלסטינים בתחילת הדרך 66%, אחרי זה 77% (היתה לו איזו שיטה שבה כל פעם הוא עלה ב־11%), למה עלית כל פעם? אבר־מאזן הרי אמר לך בוא תציע מהתחלה פחות או יותר מה שיש בביילין־אבר־מאזן ונסגור עניין, תעזוב את הבזאר המזרחי. אז היה לברק הסבר. הוא אמר: תראו, אני הייתי צריך להראות לשותפים שלי – ואנחנו רואים היום כמה חשוב להחזיק קואליציה – שאני עשיתי את כל המאמצים, ולא יכולתי. זאת אומרת הייתי צריך לעשות את ההצגה הזאת שאני

מנסה להשיג את העסקה הטובה ביותר, ולא הלך. אפשר להסביר את זה ככה. אותו דבר גם בנושא ירושלים. הוא לא יכול היה לחשוף מלכתחילה את הקלפים שלו, כדי שהקואליציה לא תתפרק לו. וגם מול הפלסטינים; אם הוא כבר מאשר שהוא מוכן לחלק את ירושלים באופן שתיארת, אז את זה הם כבר ישימו בכיס, ואז הם יבקשו עוד.

כדי שלא יהיה פה איזה עליהם על ברק, ויהיה משעמם, אז אני אומר שיש נסיבות מקילות ומובנות. ושוב אני אומר, כל זה היה באמת מתוך רצון להגיע לשלום, אבל גדי אמר שאהוד ברק אמר: תנו לי שעה ואני אשב אתם ואני אגמור אתם. הוא אמר יותר מזה: תנו לי שעה אתם ואני אסביר להם מה טוב להם. זאת אומרת, לא רק את העסקה, אלא הוא ידע יותר טוב מאסד מה טוב לאסד, ויותר טוב מערפאת מה טוב לערפאת. הוא, בפירוק השעונים שלו, אמר: אם אסד, או ערפאת, הוא זה שמפרק את השעונים, אני בונה אותם חזרה בדרך הזאת, ולכן לא יכול להיות שהם לא יבינו.

הבעיה – גם של רבים בתקשורת, גם בציבור, וגם של ברק – היא אותה בעיה שגדי דיבר עליה. זאת אומרת, חוסר ההבנה של הצד הפלסטיני. וזה לא נובע מתוך טיפשות או עצלות. זה נובע מתוך תחושה של עליונות; אנחנו מחזיקים בקלפים, שיגידו תודה שאנחנו נותנים להם. אני חושב שזאת גישה שמלווה אותנו מאז 67', אם לא מקודם. הספין זה לא דבר חדש. לא היינו מגיעים ל-250,000 מתנחלים בגדה בלי הספינים שעשו עליהם כל השנים. רק עכשיו פרסמתי, ביחד עם עדית זרטל, ספר על המתנחלים, ושם אנחנו מספרים את הסיפור². אז הספין לא נולד היום.

הספין המסוכן ביותר שעובד עלינו כבר בימים האלה הוא שאבו־מאזן יקבל עסקה יותר טובה מערפאת. ואז, כשהוא לא יציע לנו עסקה טובה, אנחנו נתאכזב ונגיד שכל הערבים אותו דבר, ואז באמת לא יהיה פרטנר. זאת אומרת, מרוב שאומרים לנו שאין פרטנר, בסוף באמת לא יהיה, כי אחרי אבו־עמר, אחרי אבו־מאזן, ואבו־עלא, שהיה פעם ראש ממשלה, יהיה חמאס. לכן, שלא יספרו לכם שאבו־מאזן הולך לוותר בנושא הפליטים. תקראו טוב. אולי התרופה הטובה ביותר נגד ספינינג היא לקרוא וללמוד. לקרוא מה כתוב ביוזמת השלום של הליגה הערבית מ־2002.28.3. להיזכר שאבו מאזן נשלח על ידי ערפאת להציג בפני ג'ורג' בוש את היוזמה הזאת. לקרוא מה היא אומרת, והיא אומרת שפתרון בעיית הפליטים צריך להיות צודק ומוסכם על פי 194, והמילה מוסכם היא מילת מפתח. מוסכם, זאת אומרת מוסכם על ישראל. ואבו־מאזן לא יוותר על הזכות, הוא יוותר על מימוש הזכות בהקשר של מדינת ישראל, בתוך גבולות מדינת ישראל. שלא יספרו לכם סיפורים ואחר כך יגידו לכם: אבו־מאזן הולך אותנו שולל. ישנן החלטות מחייבות של המועצה הלאומית הפלסטינית, החלטות אלג'יר מ־1988, אלה מחייבות כל פלסטיני. אין בנמצא פלסטיני שיכול להפנות עורף להחלטות הללו. אם אנחנו מעוניינים בשלום, אפשר יהיה לקבל מהפלסטינים פחות או יותר את העסקה הזו: גבולות 67', עם חילופי שטחים ביחס של אחד לאחד. מה שהפלסטינים אומרים, 22% מפלסטין.

² "אדוני הארץ". הוצאת כנרת-זמורה-ביתן.

וזכרו דבר אחד, ובזה אני מסיים, הספין לא היה יכול להתפס אם הציבור היה שואל את עצמו כל הזמן שאלה אחת פשוטה. איך יתכן שאנחנו טוענים שברק נתן לערפאת את ההצעה הנדיבה ביותר, ששום ישראלי אחר לא נתן – שום ישראלי אחר לא ניהל שיחות על הסדר קבע עם הפלסטינים – כאשר כל מי שקורא עיתון יודע שכמה חודשים אחר כך קלינטון שם על השולחן הצעה הרבה יותר טובה. על פי היגיון פשוט, היתה הצעה יותר נדיבה מאשר ביולי 2000 בקמפ־דיוויד, היו אפילו שתיים. אז מה שאני מציג זה קודם כל שלא תסמכו על העיתונים, ואם כבר אתם סומכים על העיתונים, תבחרו לכם את העיתונאים המתאימים.

בן כספית

פרשן מדיני, מעריב

עשיתי קצת שיעורי בית לקראת הדיון הערב. הייתי בקמפ־דיוויד כעיתונאי ואתמול חזרתי למקום הפשע, לארכיון מעריב, ודפדפתי ועלעלתי בשלושה כרכים עבי כרס של יולי 2000. אני אקרא לכם מקבץ קטן של כותרות מהעמוד הראשון של מעריב. אני קורא לאהוד ברק ביציאה לקמפ־דיוויד: 'טייס קמיקזה יפני', ואז מתחילות לבצבץ הידיעות, ובנוסף לגדי בלטיאנסקי – שאנחנו לא נערער כאן על כישוריו – משתרבים לספינולוגיה של ברק גם האדונים יוני קורן, אלדד יניב, משה גאון מנווט את זה מתל־אביב, והם שם בקמפ־דיוויד.

ביום שישי ה־14 ביולי, אני כותב, נדמה לי שבכותרת ראשית: "ברק הציע מעבר חופשי למסגדי הר הבית". ביום ראשון, 16 ביולי, פסגת קמפ־דיוויד נפתחת ומאתיים אלף מפגיני ימין מצפים – כצפוי – את כיכר רבין בתל־אביב. אהוד אולמרט מזהיר: ברק עלול לחלק את ירושלים. כזכור לנו, שנה קודם הוא הצהיר בתשדירים של ברק שברק ישמור על ירושלים. שרון אומר לברק: אם לא תחזור עם הסכם, נתמוך בך. ואז כולם מגיעים לקמפ־דיוויד; בוז'י הרצוג, היום שר השיכון, אברום בורג, עמרם מצנע, אז ראש עיריית חיפה. קולט אביטל, יולי תמיר, יוני קורן, משה גאון, טל זילברשטיין מהארץ, מירב פרסיצדוק, גדי בלטיאנסקי, אלדד יניב, וכולם בוחשים ועסוקים בלייצר את הספין הנכון לאותו רגע. ואז בתוך הדיונים קלינטון נתפס אומר את המשפט: אוי, כמה זה קשה. אפילו יותר מאירלנד.

ומכאן מתחילות הכותרות של "ירושלים במוקד המחלוקת". ב־19 ביולי 2000 אני מפרסם במעריב כותרת ראשית שהרבה מאוד אנשים שכחו כבר, אבל אני לא אשכח אותה, כי אני כבר חוגג עשרים שנה בעיתונות, וזו היתה הכותרת הכי חשובה, והכותרת היא: "ברק הציע לערפאת שליטה בשני רבעים בירושלים העתיקה". הייתי יכול מאוד להתאים לתיאוריות של כולם, אם הייתי בא ואומר שזה ספין שגדי בלטיאנסקי הוציא לי כדי להתחיל להכין את הציבור ואחר כך להטיל את האשמה על ערפאת, אבל זה לא. המקור יושב בכלל בירושלים המזרחית, והוא בכלל פלסטיני. המקור הזה סיפר לי בטלפון שזה מה שהוא שומע מקמפ־דיוויד.

עכשיו, שתבינו מה זה עיתונאים בקמפ־דיויד. לא היינו בתוך קמפ־דיויד. הסתובבנו בקניונים שמסביב, ורכשנו כל מיני בגדים במבצעים. הכל היה תחת מסך עשן וערפל של דיס־אינפורמציה, ופתאום אומר לי אחד שאני סומך עליו, שהוא שומע שירושלים על השולחן: הרובעים היהודי והארמני נשארים אצלנו, הרובעים המוסלמי והנוצרי עוברים לידיים של ערפאת. וכשאני שומע את זה אני לא מאמין למשמע אוזניי. ואני לא אשכח את הסיטואציה הבאה. אני עומד בכניסה לקיי־מארט – אני חושב שאתם יודעים מה זה קיי־מארט, כיוון שאנשים כאן מתפוצצים מצחוק, פשוט זה מה שהיה שם – ואני מתקשר ליוסי ביילין בתל־אביב, ואומר לו: תשמע, זה מה ששמעתי, תגיד לי אם זה הגיוני. ויוסי ביילין אומר לי שזה לא הגיוני, אבל בלהט הקרב ובלהט המשא ומתן הוא לא ייפול מהכיסא אם יתברר בדיעבד שזה מה שקורה. אני מעביר את הידיעה למעריב, ולהפתעתי – במקום לברוח בצעקות קטועות אל עבר ההרים – העורכים במעריב מפרסמים את זה ככותרת ראשית, ועוד דוחפים לשם צילום אוויר של העיר העתיקה מחולקת לארבעה חלקים, כאילו כל מה שנותר לנו לעשות זה באמת להימלט. ולמחרת בבוקר אף אחד לא מכחיש את הידיעה הזו, שזה כבר נתן לי להבין שאני לפחות בכיוון הנכון.

יום אחר כך, ב־20 ביולי, ברק מזהיר בתוך קמפ־דיויד: "הפלסטינים יישאו בתוצאות הטרגיות", ואומר: "ערפאת עוד יתגעגע אליי" (אני חושב שלפחות עכשיו זה נכון). ברק אומר שערפאת מנהל בקמפ־דיויד משא ומתן שלא בתום לב. "ברק לקלינטון: ערפאת אשם". ואז את זה כן גדי בלטיאנסקי מפיץ, זו לא אינפורמציה קשה: ברק התבודד בבקתתו. זה היה כשקלינטון נסע ל־G-8 באוקינאווה, יפן, והשאיר אותם לאיזה שלושה ימים להתייבש. וברק מתבודד. אי אפשר להיכנס לבקתה. הוא קורא ספרי היסטוריה, הוא הוגה במשנתו של בן־גוריון, זה המנהיג המתייסר, הוא מכין אותנו לטוב או לרע, לקטסטרופה אחת או לאחרת.

ב־24 ביולי: "מחכים לתשובת ערפאת". הכותרות בכל העיתונים מדברות על מצב שלפיו כולם מחכים לתשובה של ערפאת; יגיד כן – נחיה, יגיד לא – נמות. ועד ההצעה האחרונה שמבצבצת באותו יום, או למחרת. מציעים לו ריבונות דתית על הר הבית. ואז יש את הסיפור הזה של אמנון ליפקין־שחק ובן־עמי שלוחצים על ברק לוותר עוד. אגב, זה היה ספין. רשמו את זה מירב פרסי־צדוק וחיים מנדל־שקד – אם אתה זוכר שהדליפו את זה, גדי – ואז ברק ניסה לגרש אותם מקמפ־דיויד.

ב־25 ביולי זה מתפוצץ. כל הפרשנים והעיתונאים הישראלים מדברים על זה שערפאת מתעקש על העיר העתיקה ולכן זה התפוצץ. ברק מודיע בתגובה למה ששמענו מגדי בהתחלה על סאעב עריקאת, שכל הסיכומים בטלים ומבוטלים. הוא לא ידע שכעבור שנה היועץ הבכיר שלו, גלעד שר, יפרסם את כולם בספר. עריקאת מבטיח: אנחנו נחתום על הסכם עד ה־13 בספטמבר, רק התחלנו. ואז קורה דבר שלטעמי לפחות הוא מפתח בכל הסיפור: "קלינטון: ברק הלך יותר רחוק מערפאת". במילים אחרות, ערפאת אשם. המפתח בידי ערפאת. הוא יחליט אם תהיה אלימות, או אם לא תהיה אלימות.

www.900000000.net
גם באינטרנט ביטוח רכב
זה לא כסף!
09-000-0000
(לפני ישיבה)

מעריב

לא להחזירה

היום מצורף מגזין סגנון

מעריב
קויה חסי 1
1-800-40...
http://luach.m

19.7.2000, גיליון מס' 16056, שונה ניו ■ המחיר 4.00 (כולל מע"מ), המחיר באילת 3.40 ■ MAARIV ■ מאריב ■ www.maariv.co.il

**ההצעה
שראליית:**
**תידאה
ירושלים
העתיקה**

יום גורלי בקמפ דייויד: הקרב על ירושלים - בשיאו נדק הציע לערפאת: שליטה שני רבעים בעיד העתיקה

ההצעה, תהיה ריבונות ישראלית ברבעים היהודי והארמני - והפלשתינים יקבלו
ריבונות ברבעים המוסלמי והנוצרי ■ ערפאת רחה ההצעה ואיים לעזוב
בתוך מכחישה ■ מאת בן כספית, שליח **מעריב** לקמפ דייויד, עמודים 11-12

חמי שלו / קמפ דייויד
**לוחמה
בשטח בנוי**
עמוד 3

עודד גרנות / קמפ דייויד
**מול כל
העולם הערבי**
עמוד 2

...זמנה הפנוי היא הולכת
עם אמא לעשות מניקור
במכון השכונתי
כל האמת על בייסיני ספירוס: עמ' 28

יש דברים שקוראים רק ב**רומן**

**השב"כ
מצם את
אבטחה
ליתעופה
בחו"ל**
המבטאים ישראלים
המבטאים גומחות המשטרה
המבטאים יואב לימור, עמ' 18

פרטים
בעמודי
החדשות

נדר שסלקום כבר לא הזולה ביותר.

מספר ממצאי דיווח מסך דוח, שטערד בינוי 2000 (מודעה)

ב-27 ביולי אני מפרסם במעריב כפולת עמודים (עמודים 2,3) עם כל הפרטים החשאיים מהדיונים. מה הוצע לערפאת בירושלים; שתי ערים, ירושלים ו'אל-קודס' לידה, כל השכונות שלך, שני רבעים שלך, גישה להר הבית. אני לא אשכח איך הסבירו לי את זה: הוא ייסע מהבוטקה שלו ברמאללה עד הר הבית במסדרון בטוח. הוא לא יראה אפילו שוטר ישראלי – או מג'בניק ישראלי – אחד, ובזה פחות או יותר נגמר הסיפור באותו חודש הרה אסון לכולנו, יולי.

עכשיו אני אעבור לכמה אמירות בעקבות דברים שנאמרו כאן. לגבי 'עיתונות תחת השפעה' של דני דור, שאני מאוד מחבב. רבותי, כל עיתונות היא תחת השפעה. אין עיתונות שאינה תחת השפעה, ואני רוצה להיות תחת השפעה כמו פה, ולא כמו בעיתונות הפלסטינית ולא כמו בקהיר, ואתם יודעים מה, גם לא כמו בארצות-הברית. אנחנו רואים את העיתונות האמריקאית במהלך המלחמה בעיראק ואחרי הפיגוע בתאומים. אני חושב שהם יכולים עוד ללמוד מאתנו דבר אחד או שניים, וזה בהצטננות, כי אנחנו מאוד-מאוד רחוקים מלהיות מושלמים. דני דור דיבר על פחד, זעם, שנאה ובורות שמשפיעים על העיתונות, על כך שאלה דברים דומיננטיים בעיתונות בארץ. אז הדבר העיקרי שמשפיע על העיתונות בארץ – וצר לי להגיד על זה – זה לא לפספס את הסקופ הבא, ולכן כולנו מסתובבים סביב קמפ־דיויד, וכולנו מנסים להביא את הדבר הבא ולמצוא את הספין הבא.

עכשיו משהו על הספין: הכל הוא ספין. ספין הפך להיות איזושהי מילת גנאי, איזושהי קללה. כמעט כל דבר הוא בסופו של דבר ספין. ברגע שזה ספין של ראש הממשלה אז זו ידיעה עיתונאית. זה הספין של ראש הממשלה, זה מה שראש הממשלה רוצה לשדר היום לציבור. כמו שמאחורי כל ידיעה יש מדליף, וכמו שלכל מדליף יש גם אינטרס, התפקיד של העיתונאי זה לזהות את האינטרס, והכי חשוב לוודא אם הידיעה נכונה או לא נכונה.

לעצם העניין שלשמו אנחנו כאן, כמה מילים. החטא הקדמון של אהוד ברק – אמר את זה גדי, אני רוצה קצת לחדד את זה – זה אי יכולתו להגיע למסקנה שאסור היה ללכת לקמפ־דיויד. אני חוזר עכשיו אתכם לחודש יוני 2000. הכותרת הראשונה שמצאתי – ולא הקראתי לכם עדיין, שמרתי אותה לעכשיו – עם פתיחת הדיונים: ערפאת לקלינטון: I'm not a negotiator, I'm a decision maker. לקרוא את ערפאת למשא ומתן מרתוני של שבועיים, שלושה או ארבעה, היה מעשה של אווילות ממדרגה ראשונה. מעשה שרק אדם יהיר ומלא בעצמו ורק בעצמו כמו אהוד ברק יכול היה לעשות. לו בדק, לו האזין לאבר־מאזן, שהגיע אליו הביתה לכוכב יאיר עם יוסי גינוסר, שבוע־שבועיים – אני כבר לא זוכר – לפני קמפ־דיויד, ואמר לו: 'אל תבוא לקמפ־דיויד', היה מבין שנכון, אנחנו שטים לקראת הקרחון הזה שהוא דיבר עליו, אבל יש עוד מיליון דברים שאפשר לעשות חוץ מלהתנגש בקרחון. אפשר לעצור ליד הקרחון, אפשר לנסות לעבור אותו מימין, לעקוף אותו משמאל, להקיף אותו עשרים שנה עד שערפאת ימות. אפשר לנהל עם ערפאת משא ומתן ולהתיש אותו עם עוד פעימה, חצי פעימה פה ורבע פעימה שם.

אפשר לתת לאיש הזה ללכת בשלום, ולא לעלות בסערה השמימה, ולדאוג שמורשתו תהיה כמה שפחות מזיקה בסופו של דבר לעניין המשותף שלנו.

אני דווקא חושב שעמוס גלעד צודק באופן כללי, במהות; העסקה הפלסטינית היא אחת ואין בלתי. הבעיה שלנו – ופה יש חטא של התקשורת הישראלית – היא שאנחנו לא השכלנו להבין שלא יהיה כאן שלום עם הפלסטינים, אלמלא נחזור לקווי '67 עם תיקוני גבול, נמצא פתרון – יצירתי מאוד וגמיש מאוד – לזכות השיבה, וניתן להם אחיזה בירושלים.

אהוד ברק האמין – חודשים ספורים לפני קמפ־דיוויד – שנגמור את הסיפור אם נחזיר להם 65% מהשטחים. הוא עלה ל-70%. רמון דיבר שנים על נוסחה של 10, 10, 80. 80% ניתן להם עכשיו, 10% ניתן להם אחר כך, ו-10% יסופחו לישראל. כל מיני אגדות, שמכרו גם באמצעותנו, בגלל העניין הזה שאנחנו לא היינו מספיק תפורים לעורקים של הצד השני. לא הבנו את המאבקים הפלסטיניים. לא הבנו את זה שמבחינתם ה-100% מהשטח זה באמת 22 או 23 אחוז של פלסטין הגדולה, וזה הויתור האולטימטיבי שלהם. מכיוון שלא הבינו את זה, אז כשאנחנו מעזים להעלות את ירושלים על הדיון ולתת להם שתיים וחצי שכונות, זה נתפס כויתור ישראלי מטורף, ואז ערפאת אומר 'לא', וכולם מבינים בעצם שההשפעה מונחת אצלו.

ברק משול לטייס חלל שיצא לטיסה ארוכה בחלל, ובשלב מסוים, באמצע הדרך, הוא הבין שחום השמש ישרוף אותו. במקום למצוא דרכים אחרות, הוא פשוט החליט לחזור לכדור הארץ והחיכוך עם האטמוספירה שרף אותו. אנחנו היינו שותפים לדבר הזה ולספין הזה, האמריקאים היו שותפים, היתה אי הבנה גדולה.

אני יכול להרגיע אתכם. התקשורת היום, התקשורת הישראלית 2004, טובה יותר מהתקשורת הישראלית 2000. היא מחוברת יותר למצב הפלסטיני. תסתכלו אפילו בטלוויזיה על העבודה של אנשים כמו צביקה יחזקאלי, כמו סלימאן א־שפי ועוד גרנות. אנשים כמו נחום ברנע, כמוני, הולכים לראיין את אבו־עלא, את אבו־מאזן. אנחנו מאזינים גם לצד השני. גילינו את הצד השני. חבל שגילינו את הצד השני אחרי ש־4000 או 5000 איש משני הצדדים נהרגו.

יורם פרי

תודה רבה בן. בשלב הזה אני רוצה להבהיר משהו לגבי המשתתפים של הפאנל. כשהתחלנו לבנות את הפאנל אז שאלו אותי: אתה לא מביא אנשים מכל הצדדים בדיון? אתה לא מביא את ברק עצמו, או אנשים אחרים? הכוונה שלנו לא היתה להביא נציגים של ארבע האסכולות, או אפילו של שתי אסכולות, שיתמודדו אלה עם אלה. אנחנו לא שופטים פה מה קרה או מה לא קרה, או מה נכון ומה לא נכון, אלא איך נמכר סיפור אחד, ומדוע נמכר הסיפור הזה ולא סיפורים אחרים. כלומר, הדגש הוא באמת על העניין של הספין, על יצירת הקונספציה, ולכן מבחינה זאת אין פה פאנל מאוזן.

רביב דרוקר

פרשן מדיני, ערוץ 10

ראשית, אני מתנצל על כך שאעזוב מוקדם. לכן אתחיל ישר מהשורה התחתונה שלי, ואז אמשך הלאה. השורה התחתונה היא שאני לא חושב שהיה ספין בקמפ־דיויד, לא היה ספין במובן שאני מפרש ספין. לא היו כל מיני גדי בלטיאנסקים מבריקים שמכרו לעיתונאים תמונה עובדתית לא נכונה, העיתונאים שיווקו אותה לציבור וזה מה שהציבור קנה. מה כן נכון? נכון הוא שבסופה של ועידת קמפ־דיויד הרושם הציבורי שנותר הוא 'אין עם מי לדבר'. ועכשיו אפשר להתווכח אם הרושם הזה הוא נכון או לא נכון, אם יש עם מי לדבר, אם יש על מה לדבר וכו'.

קראתי לא מזמן טור נפלא של דורון רוזנבלום, שמדבר על כך שכל הזמן אנחנו מחפשים ומנסים לראות מה קורה מאחורי הקלעים, מה האמת מאחורי מה שמספרים לנו. יש איזו נטייה לראות בכל מהלך מעין מהלך יותר מתוחכם ממה שהוא באמת. ואני אתן לכם את הסיפור הכי צבעוני שיש לי על קמפ־דיויד, שאני חוויתי אישית.

כמו שבן אמר, שברדיו עוברים עכשיו ל"שליחנו המיוחד בוועידת קמפ־דיויד" אז בעצם אתה נמצא די הרבה באיזה קניון, או באיזה מלון חצי שעת נסיעה מקמפ־דיויד. אתה לא רואה את קמפ־דיויד, גם לא עם טלסקופ, ואתה יודע כמעט כלום. אחת ליום בא הדובר האמריקאי לאיזשהו מקום ומדבר שעתיים על התפריטים, על מה שאכלו האנשים ולא אומר מילה על מהות. ואחרי שבוע, רזי ברקאי שהיה איתי שם ואני (הייתי בגלי צה"ל) החלטנו שנמאס לנו כבר לישון בפרדריק (העיירה שליד קמפ־דיויד) ושניסע ללילה אחד לווינגטון. בסדר, נו, אומרים 'שליחנו בקמפ־דיויד'. מה זה משנה אם אתה משדר ממלון בפרדריק או ממלון בווינגטון? היו שליחים ישראלים שעשו את כל ועידת קמפ־דיויד בווינגטון (אחד הדוברים: אפשר גם מתל־אביב). כן, ונסענו לווינגטון, ובאמת שאכלנו ארוחת ערב טובה ובילינו, וכל אחד רצה לפרוש לעיסוקיו.

ואז אני מקבל טלפון מהמערכת ב־23:00 שעות וווינגטון (06:00 שעות ישראל) ואומרים לי שבעצם השמים נפלו, במובן העיתונאי. ידיעות־אחרונות, שני העיתונאים הכי בכירים של ידיעות־אחרונות, מפרסמים שבעצם הפסגה נכשלה. "ברק חוזר בלי הסכם", זו הכותרת הראשית, מילה במילה. ולמה השמים נופלים? כי לבן כספית ממערב יש יום שלם להתמודד עם הידיעה הזאת, עד שלמחרת ייצא לו העיתון. לטלוויזיה יש עד מהדורת הערב להתמודד עם הידיעה הזאת והמסכנים האמיתיים הם אלה מהרדיו, כי עוד שנייה יעלו אותי לשידור, ויגידו לי: ידיעות־אחרונות מפרסם הבוקר כך וכך, ומה לך יש להגיד? אז מה אעשה? אני לא יודע, אין לי שום דבר להגיד, זאת האמת, שאין לי כלום להגיד. אז אני מתקשר לגדי – שהיה מחוץ לקמפ־דיויד מסיבות שלא כאן המקום לפרטן – ואני שואל אותו 'מה??' והוא אומר: לא יודע, אני לא מכיר כזה דבר, אבל לא יודע. משהו כזה, גדי, לא! זאת אומרת, מן הכחשה רפה, אבל לא משהו בוטה. עכשיו, מה רץ לך בראש? שהראש שלך חושב רק ספין, הרי אין שום דבר חוץ מספין, זו המילה (אני חושב שאם ינסו לבדוק בגוגל מה המילה הנאמרת ביותר אז זה לא או.קיי).

ידיעות אחרונות

העדר לשעבר: חיה ב' רובינשטיין ויל	יד הרבנות: האגודה יורשת מיל	העדר האמא: האגודה מל מיל	העדר האבא: האגודה אריזן מיל	העדר: משה ורדי	דודס נלד: הר מיל האגודה	Yedioth Ahronoth יעדיון אהרונות	יב מ' מיל רובינשטיין 18.7.2000 לילין 22546	4.00 שיה (מיל מיל)	3.40 שיה (מיל מיל)
--------------------------------------	-----------------------------------	--------------------------------	-----------------------------------	-------------------	-------------------------------	------------------------------------	---	-----------------------	-----------------------

כישלון בקמפיין: רה"מ יוצא מחר לישראל

ברק חוזר בלי הסכס

דובר הבית הלבן: קלינטון נוסע ליפאן, הפיסגה מסתיימת • נחום ברנע ושמעון שיפר, עמ' 4-2

ברק וקלינטון בקמפדיין. "המו"מ הקשה ביותר בחיי", הגדיר נשיא ארה"ב את הפיסנה

נחום ברנע
המסר יורד

[illegible]

ציפור למילואימניקים: שירתת הרבה? תשלם פחות מיסים

זהו חלק מתוכנית הטבות ממשלתית, שאמורה להוות „פיצוי” על „חוק טל”, המעניק לחרדים פטור מגיוס לצה”ל • עמ’ 6

„תמריץ“ לאנשי חברה קדישא: שכר לפי כמות הנקברים

הצעת חוק: מנהלי חברות קדישא יגיעו לשכר מקסימלי אם יקברו יותר מ-1,300 נפטרים בשנה • עמ' 11

רישום קבלנים

במשרד הבינוי והשיכון
טימול והדרכה מקצועית ברישום רשם
הקבלנים • שירות מכרזים חנים לשנה

03-5498050

איזמיר בטיסות אל-על ישירות

29/7 ישיבה \$233 26/7 ישיבה \$223
מס 1 PRINCESS D.L.K. מלון
פריז 04-9514463
131 כל סוכן הנסיעות
היה רשום בעברית ובעברית

בזמן שאתם נוסעים ברכבת, תוכלו ליהנות ממוזיקה וסרטים. **TAT**

STANLEY קיר ארונות
חומיות המפעל: מ"א, דיזינגוף סנטר, 03-5281517

35-40-22-800-1, הכרסול 12, 5108078 וראשל"צ אלת.
מחרוב 1, 8622624 03- ר"ג ידיין סנסר: 8706470-03
נצניה: הרצל 49, 8330815 08- הבסעל: 8806764-03

קלאס דלית
ארוזות עם דלתות הזזה מקוריים

קראס דלת
ארוגות עם דלתות הזזה מקוריים

שילשיל מוכרים,

שבת נחים
לוח ידיעות אחרונות
 1-800-807-807

לוח ידיעות אחרונות 1-800-807-807

– זה ספין, לפחות בישראל). רץ לך בראש שהנה ברק עושה את משבר המזוודות שלו, כדי להלחיץ את כולם, אבל מצד שני יש את נחום ברנע ושמעון שיפר, שני עיתונאים ברמה הכי גבוהה, והם לא מסייגים את זה, אין שם אולי, אין שם מקורות. יש שם טור פרשנות שכבר מסכם את הפסגה, שכבר מדבר על הקואליציה של אחרי.

אז ביאוש הגדול, שבו אתה לא יודע מה לעשות, אמרנו נתקשר לקמפ־דיויד, מה יכול להיות? זאת אומרת, אין לנו באמת מקורות מידע אמיתיים שיכולים להגיד לנו מה קורה שם. והיה לנו רק את הטלפון של המרכזיה, ולכל משלחת יש רק קו אחד, והתקשרנו, ואתם יודעים, לפעמים האמריקאים הם יותר מידי מסודרים, וענה איזה מזכיר, מישוה שנשמע מרכזיה, מישוה ויאטנמי לדעת, או משהו כזה, ואמרנו לו: *can we speak please with Prime Minister Barak?* . הוא אמר: *Hold on Please*, וטאק, הוא מעביר אותנו (צחוק בקהל). אנחנו מגיעים לעוד אחד: *Can we speak please with Minister Barak?* שנים עשרה בלילה, משהו כזה: *Hold on please*, הוא מעביר אותנו הלאה. בסופו של העניין הזה אנחנו מגיעים לעינת גלוסקא, שאתם לא יודעים מי זאת, אבל היא האישה היחידה במשלחת הישראלית בקמפ־דיויד, היא אחראית לכתוב את כל מה שצריך לכתוב. היא אמרה לנו: נחמד מאוד, אחלה תרגיל, אבל תלכו מפה.

אנחנו עושים את אותו תרגיל עוד פעם, אבל הפעם אנחנו אומרים: *can we speak with Minister Amnon Lipkin Shahak?* , ומעבירים אותנו מאחד לשני, ובאותו זמן אנחנו כבר משדרים ברדיו על הדרמה הגדולה בקמפ־דיויד, "האורות דולקים כל הלילה..." הרכבים עולים ויורדים..." (צחוק בקהל). ועד שאנחנו מגיעים לאמנון ליפקין שחק אנחנו מפתחים דרמה ענקית, והוא מרים את הטלפון ישן לגמרי. והוא אומר: כאילו מה, מה אתם רוצים? אני לא מאמין שזה ככה, זה לא בסדר. ואנחנו אומרים לו: תשמע, ידיעות-אחרונות – והכל מוקלט כמובן – ידיעות-אחרונות, אנחנו בלחץ, אפשר לעשות את זה קצר. והוא אומר: לא. קשה פה מאוד, אבל לא עוזבים ולא נעליים, והכול בסדר ואנחנו נשארים פה.

אגב, היה אתנו בחדר הדובר של שלמה בן-עמי – סתם אנקדוטה קטנה – ואנחנו רואים על פניו איזשהו מבט של חמיצות, שכן ועקיבא ישר יידעו לפענח, אולי אתם קצת פחות. החמיצות הזאת היא לא מכיוון שלא נוסעים, אלא בגלל שאמנון התראיין ושלמה לא. מכיוון שהבנו את זה אז אמרנו לו: טוב, מה אתה רוצה? אתה יכול לסדר שגם שלמה יתראיין. למחרת התקשרנו ושלמה הופתע מאוד לקבל את השיחה והיה לנו עוד ראיון. עכשיו, למה אני מספר את כל זה? כי כשכתבתי את הספר הלכתי לחקור את הספין הגדול הזה, את משבר המזוודות הגדול של ברק. ובלי להיכנס לפרטים, לא ספין ולא נעליים. שורה של צירופי מקרים – כמו שבן מספר על איך שהוא הגיע לסקופ שלו – שהוביל בסופו של דבר לאיזושהי כותרת בעיתון, שהעיתונאים עצמם מצטערים עליה היום.

מה אני רוצה להגיד? קודם כל שפסגת קמפ־דיויד היא לא רשומון בעיני. כי אחד הדברים הכי מפתיעים לגבי קמפ־דיויד, זה שאין מחלוקת עובדתית כמעט. כולם יודעים מה העמדה הישראלית. כולם יודעים מה הפלסטינים אמרו. אם היה לנו זמן

הייתי מתאר לכם יום של הפסגה. דניס רוס כתב על זה באריכות בספר החדש שלו, שלמה בן-עמי וגלעד שר וכולם, יש לנו תיאורים של הפסגה יום אחרי יום. בצד הפלסטיני אין לנו תיאור מדויק, אבל אנחנו יודעים מה פחות או יותר קרה.

יש הרבה מיתוסים לא נכונים לגבי קמפ־דיוויד. שהיא נכשלה על זכות השיבה – זה לא נכון. יש עוד מיתוסים לא נכונים על קמפ־דיוויד, אבל אנחנו יודעים מה קרה שם, אין מחלוקות עובדתיות. אז איך בכל זאת נוצרה תמונת עולם, פרספציה, כל כך שגויה (בעיני אלה שחושבים שהיא שגויה)? זה פשוט מאוד. זה לא עניין של הדוברים של ברק, וזה לא עבודה של גדי, אלדד, מושיק וכל השאר. זה מכיוון שכולנו היינו אחוזי תדהמה מהוויתורים שעשה אהוד ברק. תגידו בצדק, תגידו לא בצדק. זו היתה, לדעתי, התחושה שאפפה את רוב הציבור הישראלי, כולל העיתונאים. עד היום, כשאני מדבר עם רזי ברקאי, הוא מעריץ את אהוד ברק, אולי אחרון העיתונאים. ולמה הוא מעריץ? אתה אומר לו: הוא ככה והוא ככה, והוא אומר לך: כן, אבל הוא העז ללכת בקמפ־דיוויד על ירושלים ולחלק את ירושלים. דבר שהיום אולי נשמע יותר הגיוני. אז, מי שזוכר, זה היה בלתי נתפש. חלוקת העיר העתיקה נשמע כדבר בלתי נתפש. לדעתי לא הכחישו את הידיעה של בן, כי הניחו שאף אחד ממילא לא יאמין לה. האשמה האמיתית בזה שנוצרה תמונת עולם שגויה כל כך היא בכך שכולנו אולפנו לחיות תחת הנחות מסוימות במשך כל כך הרבה זמן, וכשמישהו שבר את הטאבו, כשמישהו שחט כל כך הרבה פרות קדושות, אנחנו ידענו שהצד השני אמור להגיב בצורה אחרת.

ה־92% נשמעו לנו הרבה מאוד, מספר שלפחות תינתן עליו תשובה פלסטינית ראויה. אגב, התשובה של סאעב עריקאת לא נקלטה בציבור הישראלי. מה נקלט בציבור הישראלי? ערפאת יורד מהמטוס עם קהל מריע, מקבלים אותו כמו משוגעים, וחוקת אל־עאודה, חוקת אל־עאודה, זכות השיבה. זה מה שנקלט אצל הקהל הישראלי. בצד אחד ערפאת יורד מהמטוס, מחובק כמו משוגע ונוסע לארבעים ארצות. הוא נסע עד וייטנאם לחגוג את הניצחון הגדול, שהוא לא נכנע לציונים. מצד שני יורד אהוד ברק, מתחבק עם נאווה עם פנים של תשעה באב, אין לנו פרטנר לעת הזו.

אסיים בדבר אחרון שעלה כשניסיתי לחקור את הספין של קמפ־דיוויד. הרבה מאוד אנשים סביב ברק, ולא גדי, לקחו קרדיט על התופעה שקרתה תוך כדי קמפ־דיוויד בכל מה שקשור לחלוקת ירושלים. אני לא יודע אם כולם זוכרים, התוצאה של קמפ־דיוויד היתה שכיוון שהתחילו ידיעות על חלוקת ירושלים וכדומה, לקחו כל מיני אישי ציבור לסיור בירושלים, להראות להם כמה קלאנדיה ושועפאת זה לא חלק מהעיר. יורם גאון – בתור הסמל של ירושלים, או לפחות אחד מהם – יצא במאמר, וכל מיני אישי ציבור באו והתבטאו ושינו את העמדות של הציבור הישראלי.

ביציאה לקמפ־דיוויד, לפי סקרים, הסכימו נניח 25% לחלוקת ירושלים, ובחזרה מקמפ־דיוויד הסכימו 40% לחלוקת ירושלים (אני מדבר במספרים גסים). הלכתי לחקור את השינוי הציבורי הגדול הזה, וגיליתי שלא היתה להם יד ורגל בשינוי הזה. ביילין לא יצא לסיור שלו בגלל שאהוד שלח אותו. אהוד התקשר להגיד תודה, שזה דבר יוצא דופן. יורם גאון כתב את המאמר שלו בגלל שביקשו מידיעות־אחרונות, ולא מכיוון

שהתקשרו אליו מהמחנה של ברק, וכך הלאה וכך הלאה. המציאות פשוט השיגה את כולם, לא היתה קונספירציה מתוכננת של אנשי ברק.

ועוד כמה מילים, כדי שלא ישתמע שאני אומר שהעיתונות חפה מכל פשע. עשינו המון טעויות בקמפ־דיויד, כמו בהמון מקומות אחרים. דיווחנו על דיאלוגים שלא היו בין ברק לערפאת. יש בעיתונים, אני לא אזכיר עיתונאים: "ברק: כך וכך". ערפאת עונה לו: "כך וכך". הם בחיים לא דיברו בקמפ־דיויד. חוץ משיחות חולין. לא דיווחנו שההתבודדות לשם החלטה של ברק בקמפ־דיויד היא בעצם דיכאון. זה נודע לנו הרבה יותר מאוחר. לא דיווחנו שערפאת נותן יד לברק וברק לא מושיט לו את היד חזרה והוא הולך משם. לא דיווחנו שהמשלחת הישראלית מסתגרת לשמונה־תשע שעות כשהפלסטינים מחכים, והם לא מוכנים לצאת, וכולם מרגישים מושפלים, כולל האמריקאים וכולל קלינטון שמטפס על העצים. את הדברים האלה לא דיווחנו. למה לא דיווחנו? כי לא ידענו אותם. אז לא דיווחנו על היחס המתנכל הזה. יש הרבה דברים שעשינו וחטאנו תוך כדי קמפ־דיויד. יש הרבה דיווחים שלא היו מדויקים, אבל התמונה הכללית העובדתית ששודרה מקמפ־דיויד, היתה תמונה נכונה. התרגום של הציבור הישראלי שלקח את התמונה הזאת ואמר: 'זה המקסימום שאנחנו יכולים להציע, ואם לזה הם אומרים לא, אז אין הסכם', זה כבר תרגום שהתחיל ממה שנמצא לפני כן בראש של כל אחד מאתנו.

יורם פרי

תודה רבה, רביב. שאלה אחת לפני שאתה הולך. התקשורת האמריקאית, בעקבות מה שקרה במלחמת המפרץ, עברה תהליך די עמוק וקשה של חשבון נפש, וגם פרסמה מאמרים גדולים וארוכים – ביניהם בעיתונים החשובים ביותר כמו ניו־יורק טיימס, וושינגטון פוסט – עם הכאה על חטא. אתה חושב שבפעם הבאה שיהיה קמפ־דיויד – אינשאללה, אם יהיה – תעשו שוב אותם הדברים? ערפאת (זה לא יהיה הפעם ערפאת) נקודתיים, ברק נקודתיים, או שתנהגו אחרת?

רביב דרוקר

לצערי, אנחנו נעשה את אותן טעויות, מכיוון שאין שום מנגנון של הפקת לקחים, ואין שום מנגנון תגמול נכון בתקשורת הישראלית. אף אחד לא בא חשבון עם מי שמפרסם ידיעה לא נכונה. אתה מקבל קרדיט על ידיעה נכונה – בראש ובראשונה כי אתה דואג כל הזמן שידעו שאתה פרסמת את זה – אבל אף אחד לא בא אתך חשבון אם פרסמת ידיעה לא נכונה, או לא מדויקת. וזה שלא הולכים אחורה ושלא בודקים זה החטא הכי קשה של התקשורת הישראלית.

אסיים בסיפור קצר שנודע לי רק לפני כמה חודשים. כשהיינו בפרוז, באוקטובר 2000, תחילת האינתיפאדה – אגב אם תפתחו את העיתונים של יום למחרת פסגת פריז תראו שיש הסכם, הסכם הפסקת אש, לא הסכם קבע, בסופו של דבר לא היה הסכם – היה אינצידנט נהדר, שלדעתי תאם נפלא את הנרטיב שיש לנו על יאסר ערפאת. איזה

כתב – נדמה לי של רויטרס או של AP – התקשר למישהו מחברי המשלחת הפלסטינית בדיוק כשערפאת עזב את הטירה של שגריר ארצות-הברית בפרז, שם התנהלו הדיונים. הוא עזב אותה בזעם ורץ לכיוון השער. אחריו רצה, או יותר נכון מדדה, מקרטעת, מזכירת המדינה האמריקנית אולברייט. נסו לדמיין את התמונה. ערפאת רץ ואחריו אולברייט, והוא צועק. הוא נכנס לאוטו וצועק לשומרים לפתוח את השער, ואולברייט צועקת לסגור את השער. וכל זה נקלט בטלפון של הכתב בר המזל שבדיוק התקשר למישהו. זאת אומרת שאי אפשר היה להכחיש את זה. אז הוא שידר את זה וכולנו שידרנו אחריו. אף אחד מאתנו לא שאל, או לפחות לא קיבל תשובה על השאלה למה ערפאת כל כך התעצבן. זה נראה לנו מתאים. ערפאת הזה הוא משיגיגע. יש לו שקרים בוטים (מה שנכון). הוא מאשים אותנו באורניום, הוא משוגע, הוא לא נורמלי. אז הוא רץ ואחריו אולברייט.

לפני כמה חודשים הבנתי את התשובה. כל מה שקרה שם התחיל באהוד ברק. נורא השתדלתי לא להגיד מילה רעה על אהוד ברק היום, אבל מה שקרה שם זה שהמשלחת האמריקאית ביקשה תשובה מיידית משתי המשלחות להסכם שהוצע. הפלסטינים נתנו תשובה, או היו מוכנים לתת תשובה. ברק כינס עוד פעם את המשלחת שלו לשעה וחצי. והם יושבים שעה וחצי, כשכל השאר – דמיינו לכם את הסיטואציה – יושבים ומחכים. ערפאת, שהוא אדם שכבוד לא היה דבר שזר לו, יושב ומחכה. מתישהו נשבר לו לחכות ואחרי שכנראה שלחו כמה פתקים לחדר, וברק לא התחשב בהם, הוא פשוט לקח את הדברים והלך. אז זה סוג הדברים שאני מקווה שלפחות נשאל את עצמנו.

יורם פרי

לפני שנעבור לפרופ' דניאל בר-טל, אני רוצה לשאול את גדי שאלה אחת. בהקשר של הספינים עלה הסיפור שאחת הנקודות המרכזיות בכישלון קמפ־דיויד היה עניין זכות השיבה. עבר זמן רב עד שמספר אנשים התחילו להגיד שזה לא היה כלל הנושא המרכזי. היו לי מספר שיחות בנושא עם מרטין אינדיק. בהתחלה הוא לא התייחס לעניין הזה בבירור. עכשיו אני יודע שבספר שהוא כותב – זה יהיה הספר הבא שיתפרסם – הוא מודה בזה שלא עניין זכות השיבה היה הנושא שהפיל את השיחות. אז גדי, איך יצא הסיפור הזה של זכות השיבה כנושא מרכזי שפוצץ את קמפ־דיויד?

גדי בלטיאנסקי

זאת כן דוגמה לספין. מה שניסיתי לומר קודם זה שלא היה באמת ספין כזה, של דוברי ברק או של ברק בעצמו, כאילו אין פרטנר ואין עם מי לדבר בקמפ־דיויד. זה הלך וחילחל עד שהשתרש, לטעמי, אחרי הבחירות. אבל הסיפור של זכות השיבה הוא כן ספין, מפני שסוגיית הפליטים, בדומה לסוגיית ירושלים, לא נדונה באמת, באופן רשמי בין הצדדים לפרטי פרטים לפני קמפ־דיויד. ומה שעקבא סיפר קודם על מנחם קליין ואחרים, זה בדיוק מה שאהוד עשה. הוא לקח אנשים בצד, כאילו באופן אקדמי, תיאורטי, שיעשו עבודה, כדי שאם יצא מזה משהו בסוף, אז זה בסדר. אם לא יצא, אז

אי אפשר יהיה להאשים אותו כי זה מהצד, זה לא הוא. הוא לא התכוון לתת, הוא לא מציע את חצי ירושלים המזרחית. אם פרופסורים עושים את זה, זה בסדר גמור, וזו טקטיקה מקובלת ואפילו לגיטימית.

זכות השיבה לא נדונה באמת לפרטי פרטים. איך אפשר לרבע את המעגל הזה בין הזכות לבין השיבה? שהם לא יוותרו על הזכות ואנחנו לא נוותר על היעדר השיבה. וכשנגמרה ועידת קמפ־דיוויד, ובדרך שבה היא נגמרה, אני חושב שהיה הכי נוח לשני המנהיגים להתרכז בנושא אחד שבאמת לא נדון באופן מהותי ואמיתי והוא נושא הפליטים והשיבה. מדוע? כי כשברק חזר ואמר שהוא רוצה ללכד את העם, עכשיו, לקראת העימות הממשמש ובא, לקראת ההתנגשות עם הקרחון, מה יותר מלכד את העם? איזה נושא שהוא יותר קונצנזואלי מאשר זכות השיבה? התאבדות לאומית! אם הייתי מסכים לזכות השיבה היינו כולנו מתאבדים, אז ברור שאתם איתי בהתנגדותי לזה, מנעתי את האסון. אותו הדבר בתמונת ראי יש לערפאת. הנושא הכי טעון, הכי סמלי, הכי קדוש, הכי ערכי, מבחינת הפלסטינים, הוא סוגיית הפליטים, הנפבה ופתרון בעיית הפליטים. כשהוא חוזר ואומר: עמדתי כגיבור ושמרתי על קודש הקודשים, ולכן נכשל קמפ־דיוויד. לא בגלל שלא הסכמתי ל-91% והתעקשתי על 98%, או בקשר לחילופי השטחים, או בגלל השכונה הזאת בירושלים, אלא בגלל נושא הליבה האמיתי שלנו, הכי קל לו למכור את זה. ולכן הספין הזה, ששני המנהיגים היו צריכים אותו אל מול האלימות הממשמשת ובאה, שירת אותם נאמנה. הוא לא היה תוצר של המציאות, ובניגוד לנושאים האחרים, הוא כן היה, מתחילתו ועד סופו, ספין שפשוט שירת צרכים פוליטיים של שני מנהיגים באותה העת.

פרופ' דניאל בר־טל

פסיכולוג פוליטי, בית הספר לחינוך, אוניברסיטת תל-אביב

מה עושה איש אקדמיה אחרי שהוא קורא את התחקיר של בן כספית, מיום כיפור 2002, ואחר כך הוא קורא את התחקיר על הראיון של עקיבא אלדר, עם הגילויים של עמוס מלכה מיוני 2004. אז דבר ראשון, הוא היה צריך להמליץ עליהם מיד לקבל את פרס פוליצר, אבל אין פרס כזה במדינת ישראל. דבר שני, הוא מפסיק לנשום. הוא מפסיק לנשום כי הוא מבין את הברוך הגדול שהולך בחברה הישראלית, ואני באמת לא מוכן לקבל את הקלות הבלתי נסבלת שבה כמה מהעיתונאים מתייחסים לאירועים האלה, כי אני חושב שהם הרבה יותר קשים. לדעתי מדובר בסימפטום חברתי קשה מאוד, שמצביע על הדרך שבה החברה הישראלית מתנהלת.

לגבי ארה"ב, הם כבר עשו את חשבון הנפש. היה להם הסיפור של הספין של עיראק והם כבר בדקו ויודעים. ואצלנו בא כזה סיפור גדול של עמוס מלכה, כזה סיפור גדול של בן כספית, ומה היו התגובות של יובל שטייניץ, של מופז? 'עוד סיפור של השמאלנים', וכל מיני ביטויים כאלה. אז זה דבר שני שקרה לי. אני באמת לא ישן בשקט. בייחוד

אחרי ששמעתי שדבר כזה יכול לחזור על עצמו. ובאמת נכנסתי, או צנחתי, אל תוך הסיפור הזה מזוויות שונות.

יש כמה אפשרויות של איש מחקר לגשת ולבחון את הדברים. כמובן שדרך אחת היא לבדוק אם זה היה כך, או לא היה כך, לבחון מה באמת קרה. זאת היא עבודה להיסטוריון, לאיש מדע המדינה, ואילו אני במקצועי פסיכולוג פוליטי, אז הזווית הזאת לא כל כך מתאימה.

מכיוון אחר להסתכל על הדברים, אפשר לומר שנולד פה מה שאנשי מדעי החברה קוראים – זיכרון קולקטיבי. ובניגוד למה שנטען פה, ואני אראה לכם נתונים, זה לא נוצר יותר מאוחר, אלא מיד עם קבלת המידע. כשאני שואל, למה זה נקלט? – יש כאן שאלה יוצאת מן הכלל לדוקטורט – איך זה התפשט? איך פעלו סוכנים תרבותיים שונים? תחשבו למשל על מכתב של עמוס עוז בניירורק טיימס ועל עוד כמה דרכים שבהן הידיעה הזאת הופצה. כלומר, זה באמת לא ספין מקרי. זה ספין שנפל על קרקע מאוד מאוד דשנה של אתוס הקונפליקט, של שנאה כלפי הזר, שהתאימה מאוד למה שקורה, ורביב מזהיר בצורה מאוד נכונה שזה יכול לקרות עוד פעם.

איך אני הסתכלתי על הסיפור הזה? בעצם חילקתי את הסיפור לכמה חלקים. כדי להבין את זה יש לנו תרבות של 'אירועים' – דברים שבאמת קרו; קמפ־דיויד קרה, אין ויכוח; אינתיפאדה פרצה, כולנו מבינים שהיא פרצה – ושל אלמנט נוסף והוא 'המידע'. המידע שעושה את המסגור, את ה־framing, של מה שקרה. אנשים הרי לא היו בקמפ־דיויד. אנשים לא יודעים מה היה שם בפנים. במשך הזמן נוצר מה שנקרא 'נרטיב', והנרטיב הזה מחזיק. אם תתפסו היום אדם ממוצע ברחוב, יש סיכויים גדולים שהוא יחזור על הנרטיב הזה.

אז בואו נראה מה היה. הסיפור הראשון זה שצריך ללכת לקמפ־דיויד. כבר דנו בזה. אני רק רוצה להעיר הערה. יש היום הרבה חומרים שאומרים שכאשר ברק הלך לקמפ־דיויד, אז גם עמוס מלכה, גם עודד ערן, גם אנשים אחרים באמ"ן, וגם במשרד החוץ, אמרו לו: מה הם הפרמטרים שבהם אתה יכול לפתור את הקונפליקט? והוא אמר, כמו שכבר אמרו: אני אבוא ואני אשכנע את ערפאת. אגב, גם עמוס גלעד כתב בדיוק את הסיפור הזה. שאני אמרתי שאפשר לפתור את זה בפרמטרים שכולנו מבינים, אבל ברק אמר תנו לי, אני אוכל.

אחר כך יש לנו את הסיפור של קמפ־דיויד, שהוא סיפור בפני עצמו. תראו מה קורה לגבי מה שאני קורא major information³ לאחר מה שקרה בקמפ־דיויד. ובכן, כבר ביולי 2000 67% מאמינים שבעצם הצד הפלסטיני אשם במה שקרה בקמפ־דיויד. 67% זה באמת אחוז גבוה מאוד.

³ מידע מכריע – מידע שמספק מקור סמכות אפיסטמית על נושא רלוונטי וחשוב לבני החברה ולחברה כולה. מידע שמעורר תהודה, מערב את בני החברה, תופס מקום מרכזי בדיונים ציבוריים ומאלץ את בני החברה להעריך מחדש ולשנות את הרפרטואר הפסיכולוגי שלהם (על פי ההגדרה במחקרו של בר־טל).

עכשיו קורה דבר נוסף שכמעט ולא התייחסו אליו, שהוא הספין השני: פורצת אינתיפאדה. כשאני מדבר על האירוע השני, אני רוצה לתחם אותו בין ה־29 בספטמבר, לבין פברואר או מרץ, לאחר בחירתו של שרון ב־2001. כי זה חלק ראשון של האינתיפאדה. מה שקרה אחר כך הוא סיפור אחר לגמרי. אני אספר לכם חוויה אישית. אני שומע את גלעד שר מרואיין ברדיו אצל אורן שחור. וכך הוא אומר: תשמע, אפשר היה לגמור את קמפ־דיויד בצורה כזאת או אחרת, אבל, ואני מצטט אותו כמעט מדויק, מכיוון שהדברים נחרטו בזיכרוני: "אבל אי אפשר לסלוח לפלסטינים, שמיד אחרי זה התחילו להרוג לנו את הילדים והנשים". והרי כך לא היה, ולא אלו הן העובדות.

אז אני רוצה שאתם תראו מה היה באינתיפאדה, ואני מדבר על החלק הראשון. בארבעת הימים הראשונים נהרגו 39 פלסטינים ו־5 ישראלים. עד סוף אוקטובר נהרגו 141 פלסטינים, 500 נפצעו, 11 ישראלים נהרגו ואחד נפצע. במשך החודשים נובמבר ודצמבר, ואלה מספרים של משרד החוץ הישראלי ושל הצלב האדום: נהרגו 186 פלסטינים ו־540 נפצעו. ישראלים: 31 נהרגו ו־84 נפצעו. וכדי שתדעו מה היה. מצד אחד היתה פעילות מסיבית של צבא הגנה לישראל – בן כספית כתב את הסיפור על מיליון הכדורים שנורו בימים הראשונים, פעילות של הליקופטרים ושל חוליות חיסול – ואני רוצה שתדעו, כי ככה לא זוכרים, מה היה מבחינת הטרור. ובכן, בתקופה הזו – אני מדבר רק על התקופה הזו – באמת היו מארבים, בעיקר בכבישים של הגדה, לחיילים ומתנחלים. היתה פצצה בנובמבר, היתה פצצה במרץ, אבל התקפת ההתאבדות הראשונה היתה רק ב־28 במרץ. תשאלו את הישראלים ותשמעו סיפור אחר לגמרי. אף אחד לא זוכר את הדברים האלה כי זה כבר לא משנה. העם הולך עם זיכרון אחר לגמרי.

מהי האינפורמציה שאיתה הולך רוב הציבור? שהפלסטינים תכננו את הדבר הזה, ובעצם המטרה היא להשמיד את מדינת ישראל. ובכן, אם תסתכלו על הנתונים – ואני מדבר על נובמבר 2000 – אז 80% מהישראלים מאשימים את הפלסטינים. במרץ 2001 53% מהישראלים מאמינים שהמטרה של האינתיפאדה היא לפגוע בישראל ולא לשפר את מצב המשא ומתן.

אני מוכן לקחת את הסיכון ולומר, מתוך חקירה עצמית, שלא שב"כ, ולא מוסד, ולא אמ"ן ולא משרד החוץ היו בדעה הזאת. זאת אומרת שארבעת הגופים האלה העריכו בצורה ברורה מאוד שהאינתיפאדה לא תוכננה באופן כפי שנאמר על־ידי המנהיגים לעם⁴.

ויש לנו הציטטה שלקחתי מעקיבא, שהיא באמת משפט מפתח בסיפור הזה. אני מבין עכשיו שזה היה off the record. אלוף (מיל.) עמוס מלכה, ראש אמ"ן בזמן תחילת

⁴ אלוף (מיל.) עמי איילון, ראש השב"כ עד כחצי שנה לפני התחלת האינתיפאדה: "אינתיפאדת אל־אקצה היא בראשיתה תופעה עממית בלתי מתוכננת שאינה פועלת על פי מטרה מדינית מוגדרת (...). לדעתי הדיון אם ערפאת שולט בשטח או לא ואם ברצונו להשיג שליטה, חסר משמעות מעשית. יושב ראש הרשות מובל בתוך המערבולת האלימה הזאת, שכדי לעצרה עליו ליצור תחילה תוחלת מדינית" (מאי 2001). [מתוך אחד השקפים בהרצאתו של פרופ' בר־טל].

האינתיפאדה, אומר: "אני אומר במלוא האחריות שבכל תקופת כהונתי כראש אמ"ן לא היה אפילו מסמך אחד של חטיבת המחקר, שנתן ביטוי להערכה שגלעד טוען שהציג בפני ראש הממשלה. כפי שמתחייב מנוהלי העבודה, שום מסמך לא יכול לצאת מחטיבת המחקר בלי לקבל את אישור ראש החטיבה".

אני רוצה להביא לכם עוד ציטטה חשובה, שלדעתי מסבירה מה קרה. על זה כתב בן כספית באותו תחקיר יוצא מן הכלל שלו. אחד הדברים שנאמרים הוא של שלמה בן-עמי, שהיה שר החוץ בסתיו 2000, שנמצא בחלק מהסיפור הזה, ואומר משפט מאוד קשה: "גם באינתיפאדה בצד הפלסטיני של הקו הירוק, היה מרחק בין הנחיותיו של הדרג המדיני לבין תרגומם בשטח. מדובר בכשל מובנה שבא לידי ביטוי הן בציר דרג מדיני – צבא, והן בציר דרג מדיני – משטרה. (...) לא היה דמיון רב בין הנחיות הממשלה לתגובה מול האלימות הפלסטינית לבין מה שהסתבר כשחרור קפיץ של מתח וזעם (...) בתוך צה"ל, שהוביל לתגובות קשות ולעתים קרובות לתגובות יתר כלפי הפלסטינים".

אני קצת מתפלל על מה שנאמר פה, כי כפי שאני הבנתי, הספין הזה כן תוכנן. דרוקר כותב בספר שלו, וכך גם גדי וולספלד בספרו, שהתכוננו לכל מיני אפשרויות שבהן יכול להיגמר קמפ־דיויד. אחת האפשרויות היתה שקמפ־דיויד ייגמר בכישלון, ותרגלו אפשרויות של איך ומה יימסר. לכן אני קצת מתפלל שמורידים את התרגול הזה כלאחר יד. בתרגול הזה הוחלט להאשים את ערפאת. וגם הסיפור של קלינטון הוא סיפור לא כל כך יפה, כי כמו שבוודאי לפחות בחדר הזה יודעים, קלינטון הבטיח לערפאת – שלא לרצה ללכת לקמפ־דיויד – שאם השיחות ייכשלו, הוא לא יואשם. וקלינטון הפר את ההבטחה שלו.

לסיום אני רוצה להתייחס לברק. נשאלת השאלה, למה הספין הזה תפס? אז אני רוצה לומר: אילו את הספין הזה היה אומר שרון, הוא לא היה תופס. הספין הזה תפס מכיוון שאמר אותו מנהיג מחנה השלום. הוא תפס כי ברק היה מה שאני קורא לו "סמכות אפיסטמית" עבורם. צריך לקחת בחשבון את המציאות שהיתה. ערפאת היה "שרוף" בעיני 30%-40% מהעם, בעיני אותו חלק ניצי. היום זה אותו חלק שמתנגד להתנתקות. תחשבו מה היו עמדותיו של שרון באותה מידה, מה היו עמדותיו של נתניהו באותה מידה, אבל כשאומר את זה מנהיג מחנה השלום – זה אותו מנהיג שעלה ב־1999 כממשיכו של רבין – זאת היתה מכת מוות.

מן הבדיקות שעשינו עולה, כמובן, שחלה רעידת אדמה גדולה מאוד בדעת הקהל הישראלית. יש על זה נתונים של מינה צמח ושל אנשים אחרים כמו אפי יער ואשר אריאן. אנחנו מצאנו במחקר שבערך 22% מהציבור טענו שהם שינו את דעתם בעקבות האירועים. אבל כשאתה מסתכל לעומק, אתה מוצא שמדובר ב־43% מקרב מצביעי ברק! שם התרחש השינוי הגדול. וכשאתה שואל, למה שינית את עמדתך? אז 53% אומרים לך: בגלל שערפאת בחר באלימות במקום לשאת ולתת. מאיפה הם לקחו את הרעיון הזה? הם הרי לא יודעים, הם לא היו שם. ו־24% שינו את דעתם בגלל שהפלסטינים דחו את ההצעה הנדיבה של ברק.

והנסבורג
לחיד - \$699
ליוני - \$1298

מקסימום כוח 11/4 ל-17/4
מסר המסמך מוכן מיד מלאים ולחידים
מסמך אצל מוכני המסמך

www.maariv.co.il

מעריב

הגמר
1-800-4
http://tuach

מס' חש' 20.7.2000, גליון מס' 16057, שנה ו' ■ המחיר 4.00 ₪ (כולל מע"מ), המחיר באילת 3.40 ₪ ■ MAARIV ■ מאריב ■ www.maariv.co.il

לקוֹ הגמר בקמפ דייוויד ■ ישראלים: "אורחים מזוודות" ■ הפלשתינים: "התגמשנו בעניין"
■ האמריקנים: "קלינטון מוכן לבטל נסיעתו ליפאן" ■ צה"ל מגביר ההיערכות בשטחים

דק מזדהיר: הפלשתינים שאו בתוצאות המדגיות

יאסר ערפאת
אנשיו תקפו:
"ברק לא בא
לעשות שלום,
אלא להפגין
שהוא דבק
בקווים האדומים"

הפיסגה היתה אמורה להסתיים הבוקר ב־7 לפי שעון ישראל ■ עם התקרבות ובלעדיה, יחזור ברק למציאות מסובכת ■
הקואליציה: ברק ינסה להרחיב את השורות ■ **האופוזיציה:** נערכת להקדמת הבחירות ■ **הבתנחלים:** נערכים להגנה במקרה של מהומות ■
השבאלי: דחה שוב בשבוע את הפגנת התמיכה שנועדה למוצ"ש ■ בן כספית יצחק בן־חורין, ארה"ב, ורון לוי ■ עמ' 11-12

אהוד ברק
"הפלשתינים לא באו בתום־לב... ערפאת מחמיץ הזדמנות היסטורית - ועוד יתגעגע אלי"

ביל קלינטון
העניק לפיסגה ארכה, הוסיף זמן־פציעות, וקיווה: "שני הצדדים יודעים מה לעשות"

חמי שלו / קמפ דייוויד
הסברה מעל לכל
כבר היה לנו ראש במשלה שאמר עליי שהסברה קודמת אצלו לכל, בניסיון נגזרו קראו לו, וכמובן גם אהוד ברק מספיק עכשיו כל שיקול לצדכר תרשיתו. הוא נקט אמש בנזקפת־מנע הסכנות בקמפ דייוויד, והצליח להדגיש גם את המימל האמריקני. ברק מבקש להוכיח לעצמו קבלת־ענין בארץ כגיבור שמסר על האינטרסים הישראליים אל מול מוחות מאוחרים של אמריקנים ופלשתינים. אחרי שגרר את המדינה לפיסגה של להיות או לחדול, הוא הניע לתפע למסקנה שהפלשתינים אינם רציניים בדי תחילת שלום.

שלמה בן־עפי
עימות קשה בינו לבין ברק, לאחר שנכשל בנסיונו לשכנע את רה"מ לקבל פשרת קלינטון

כמיליון ישראלים משתכרים פחות מ־3 ש"ח בחודש
מתרחב הפער: באלפיון העליון מרוויחים פי 140 מבעשירון התחתון ■ יוסי גרינשטיין, עמ' 12-13

בח 14 סוממה במשך 4 ימים
ארוז, עמוד 22

בדר ש-orange הזולה ביותר.
פרטים בשער אחורי של מוסף "היום"

מסר מבטא סקר Marker, שפורסם בינו 2000 (מזדהיר)

לאירוע הזה, שד"ר פרי ארגן, יש לדעתי חשיבות בלתי רגילה מכיוון שהוא חושף, כמקרה נוסף, את מקומה של התרבות הפוליטית בישראל. תראו איך החברה מתייחסת לאירועים מאוד קשים, ולמידע מאוד קשה, שלדעתי, לא יכול היה לקרות במדינה דמוקרטית אחרת, שמתפקדת היטב. ואם תסתכלו בספריו של אשר אריאן, וזה הולך לאורך כל השנים, תתקבל התמונה של חברה ישראלית שהדמוקרטיה שלה רעועה. ושמענו שזה יכול לקרות עוד פעם, וזה באמת עצוב מאוד שזה יכול לקרות.

יורם פרי

לפני שאפתח את הבמה לקהל רציתי לשאול שאלה את עקיבא אלדר לגבי הפרשה של עמוס נגד עמוס. הדבר התפרסם מאוחר יחסית. כעבור שנתיים, שנתיים וחצי של אינתיפאדה. לכאורה זה היה צריך לעורר רעידת אדמה. זאת חשיפה מדהימה של חילוקי דעות פנימיים בתוך מערכת הביטחון בסוגייה שעל סדר היום, ולמעט עיתון אחד, הארץ, וכמה מאמרים, זה עבר בשקט יחסית. איך אתה מסביר את העובדה שזה לא עורר זעזוע, דיון מקיף והתעסקות הרבה יותר מעמיקה?

עקיבא אלדר

זאת באמת שאלה חשובה ומעניינת, כי מעבר לויכוח הציבורי, אם עמוס מלכה צודק, ואני מניח שהוא צודק, אין לי סיבה להניח שלא. הוא גם לא חיפש אותי, אני הגעתי אליו. זאת אומרת, זה לא שמישהו חיפש לסגור חשבון... (בקשה מתוך הקהל: אולי תגיד בכמה מלים במה מדובר ב'עמוס נגד עמוס'?) טוב, מדובר בכך שבתחקיר ראש אמ"ן שאני פרסמתי, עמוס מלכה טען שראש אמ"ן מחקר עמוס גלעד אומר – והוא אומר עד היום – שערפאת לא התכוון מעולם, לא באוסלו ולא לאחר מכן, להגיע להסדר של שתי מדינות, אלא זמם להביא לכאן מיליוני פליטים ולחסל את מדינת ישראל כמדינה יהודית. עמוס מלכה טען שעמוס גלעד התחיל לומר את הדברים האלה רק כאשר הוא הבין, או העריך, שעומדים להתרחש חילופי שלטון בישראל – כלומר בסביבות פברואר 2001 – ושהוא מציג בציבור את עמדת אמ"ן מחקר בצורה מעוותת, ושהוא עשה את זה גם כלפי הקברניטים. זו האשמה מאוד מאוד כבדה, ובאמת צריך לשאול – מעבר לעניין של הוויכוח שהיום, אחרי מותו של ערפאת, הוא 'אקדמי' – האם ערפאת התכוון להגיע להסכם או לא התכוון? כי יש לדבר הזה השלכות, כי אבו-מאזן, לפי דעתי, הוא ערפאת בשינוי אדרת. לכן יש חשיבות לברר את זה עד היסוד גם היום.

אני חושב שהתקשורת לא היתה מוכנה להביט במראה, ולנתן את המיתוסים שהיא יצרה. גם עמוס גלעד הפך להיות סלבריטאי תקשורתי, הזרם המרכזי של התקשורת הישראלית – אהוד יערי, למשל – אימץ את הגישה הזאת של אין פרטנר. באיזה שהוא מקום ההסבר לכך הוא שהתקשורת נעלבה. זאת אומרת, מה ערפאת עשה לנו? הרי אנחנו תמכנו באוסלו, אנחנו תמכנו בהסדר של שתי מדינות, ושוב, אני חושב שזה נובע מכך שהתקשורת לא נכנסה עד הסוף, לא למדה עד הסוף – כפי שכבר נאמר כאן – את הצד הפלסטיני. היא אמרה גם: זאת באמת הצעה – כפי שתיאר את זה קודם

בן כספית בצורה מאוד צבעונית – ההצעה של ברק בנוגע לירושלים היתה מהפכנית. שום מנהיג באמת לא הציג את זה בעבר, ולכן היתה פה איזו תחושה של כפיות טובה, הנה אנחנו הצענו לו והוא דחה אותנו.

לגבי הפלסטינים, זה לא שהפלסטינים לא תרמו לכישלון השיחות. שלא ייצא מהדיון שלנו שהם חפים משגיאות, ושהם לא תרמו בכמה שגיאות שהם עשו. אבל קודם כל, אני מצטרף לדברים של פרופ' דני ברטל, שהדיון שמתקיים כאן היום נותן אולי איזו הנשמה מלאכותית לויכוח המאוד חשוב הזה שנכתבים עליו גם ספרים. אולי באמת הגיע היום שנמצה את הדיון בשאלה הזאת, תוך השתחררות מבעיות של אגו. זה קשה נורא להגיד את הדברים. אני כתבתי, ואיך אני אבלע את מה שכתבתי? האשמתי את הפלסטינים, ואמרתי שאין פרטנר, אני קניתי את זה, זאת אומרת שטעיתי פעמיים. קודם כל טעיתי כשהאמנתי לערפאת, ואז אמרתי: טוב, אני מתקן את הטעות ואני אומר שאין פרטנר. עכשיו אני אומר עוד פעם: טעיתי בפעם השנייה, ובעצם ערפאת הוא כן פרטנר. אז הדיסוננס הזה – הרי יושב פה פסיכולוג לידי, אולי הוא יוכל לפרט – הדיסוננס הזה כנראה כבד עלינו.

יורם פרי

להרגיע אתכם שלא רק התקשורת אינה מכירה ואינה לומדת מספיק את העולם הערבי, אז לפני כמה שנים קרן פורד נתנה סכומי כסף גדולים לאוניברסיטה העברית בירושלים, כדי שמכון טרומן יפתח קורס לציבור הרחב על הכרת החברה הערבית. עשו את זה בירושלים במכון ואן-ליר, קורס לקהל הרחב, והוא נמשך שנה או שנתיים. כשהתחילה האינתיפאדה מכון טרומן של האוניברסיטה העברית, החליט שזה לא הזמן ללמוד על החברה הערבית וביטלו את הקורס. אז לא רק התקשורת, גם באקדמיה עושים דברים כאלה. הבמה פתוחה, בבקשה.

שאלה מהקהל

יש לי שאלה לעקיבא אלדר, שהטרידה אותי כבר אז, כשהעניין הזה יצא. אם איני טועה, באותה תקופה עמוס מלכה היה הבוס של עמוס גלעד, ולא ההפך. אז איך הוא נתן לדבר הזה לקרות בלי להגיד שום דבר?

עקיבא אלדר

כשסיימנו את הראיון אמרתי לעמוס מלכה: עמוס, אתה בצרות, אתה מודע לזה, איפה היית עד היום? לטענתו – האמת היא שאני צריך לבדוק את זה פעם – הוא אמר את אותם הדברים בפורומים רבים ושונים, כולל בוועדת החוץ והביטחון של הכנסת. אם כי כשאומרים את הדברים האלה הם בדרך כלל יוצאים החוצה ומתפרסמים. הוא אמר שלמיטב זכרוננו הוא אפילו אמר את זה בתקשורת, שלפני שהוא אמר את זה לי בצורה מאוד חדה, הוא אמר את הדברים למקבלי החלטות.

עכשיו אני חושב שההסבר הוא שמלכה לא היה מספיק בטוח בעצמו, כי הוא היה צריך להתמודד עם עמוס גלעד, איש שבילה את כל חייו במודיעין. גלעד עשה שם את כל הקריירה שלו, ואילו עמוס מלכה בא מבחוץ. אחרי שהוא קיבל את התפקיד, הבדיחה הפרטית של אנשי אמ"ן באותה תקופה היתה שיש באמ"ן עמוס מלכה ועמוס המלך. אני חושב שהוא חש איזה חוסר ביטחון מול עמוס גלעד, שנחשב לאיש אמ"ן מובהק.

גדי בלטיאנסקי

אם אפשר להוסיף בעניין הזה, כי ההתמקדות היתה בדברים של עמוס גלעד סמוך לחילופי השלטון ובטח אחריהם. אני רוצה לומר לזכותו של עמוס גלעד – ואלה דברים שהוא אמר לפני היציאה לקמפ־דיוויד – שכשהוא היה מגיע לשיבות ממשלה, ולישיבות קבינט, ואני זוכר בדיוק את המילים שהוא השתמש בהן – (עקיבא אלדר: והיום הוא מכחיש את זה) אני לא מסתמך עכשיו על משהו אחר, אני הייתי בחדר, אני שמעתי – והוא הזהיר את ברק, הוא אמר לו: תשמע, אתה תלך לקמפ־דיוויד, אתה חושב שאתה יכול להביא הסכם, אני לא יודע, אני רק אומר לך שיש דברים שאצל הפלסטינים הם ייהרג ובל יעבור. הם לא יוותרו על '67' פלוס־מינוס, אולי בתיקונים, אולי בחילופי שטחים אחד לאחד, אבל זה צריך להיות הבסיס. ותצטרך לתת להם אחיזה בירושלים, ותצטרך למצוא פתרון לסוגיית הפליטים שיירצה אותם, גם אם לא תהיה שיבה. אם אתה לא מוכן לזה, אני אומר לך, אל תלך כי אין לך מה להשיג הסכם.

חיים רמון – קודם דיברו על ה־80,10,10 – וגם שמעון פרס ואחרים בממשלה, אמרו בואו נלך לקמפ־דיוויד ולא ננסה להשיג הסדר קבע שישים קץ לסכסוך, בואו נשמע מה עמוס גלעד אומר. הוא אומר שבשביל סוף הסכסוך אנחנו נצטרך לשלם מחיר, שכרגע אנחנו לא מוכנים לשלם אותו, אז בואו נסתפק בפחות. נקבל פחות אבל גם ניתן פחות. השרים האלה הסתמכו על אותם דברים שאמר עמוס גלעד. אבל אצל אהוד ברק – שהמציא את המושג 'קץ הסכסוך' – קץ הסכסוך וסוף לתביעות היו שם המשחק, והוא בחר שלא לאמץ את הדברים האלה של עמוס גלעד. ולזכותו של עמוס גלעד ייאמר שהוא צדק בהערכה שלו מלפני קמפ־דיוויד. זה שהוא שינה את ההערכה שלו לגמרי אחר כך, זה אולי קשור ל... יש פה פסיכולוג פוליטי, אז אולי לשני ההיבטים בפסיכולוגיה הפוליטית, גם לפסיכולוגיה וגם לפוליטיקה, אבל זה סיפור אחר.

בן כספית

באותו עניין של 'עמוס נגד עמוס'. טוב, עכשיו כבר מגלים הכל, אז מותר לגלות שאותו עמוס מלכה היה אותו קצין בכיר אנונימי שאני מספר עליו בסיפור ההוא של קריסת אוסלו – או שזה היה בעצם בתחקיר אחד אחר כך, שהכותרת שלו היתה: זה לא מדינה שיש לה צבא, אלא צבא שיש לו מדינה – ששלושה שבועות אחרי תחילת האינתיפאדה הוא מגיע לביקורת בפיקוד מרכז והוא שואל את קופר – שזה יוסי קופרווסר, שהיה אז קצין המודיעין של פיקוד מרכז – תגיד קופר, כמה קליעים ירינו בשלושה שבועות? והוא אומר לו: לא יודע. אז עמוס מלכה אומר: תבדוק רגע כמה

קליעים צה"ל ירה, תבדוק אפסנאות וטפסים וזה, ואחרי חצי שעה הגיעו למסקנה שצה"ל ירה מיליון קליעים. מיליון קליעים בשלושה שבועות. זה נתון שבדקתי. העימות 'עמוס נגד עמוס' היה ידוע ומוכר לכל הברנז'ה, גם העיתונאית וגם הצבאית. זה סיפור עתיק וזאת היתה שנאת מוות. זה שני אנשים ששנאו אחד את השני. אם זה היה אומר לבן אז זה אמר שחור. העימות לא פרץ החוצה לציבור. בכל רגע נתון אני יכול לספר לך על גנרלים מסוכסכים, אבל לעקיבא האיר צירוף המקרים שהיה טייפ על השולחן וזה יצא החוצה, וזה יצא on the record ופתח את הויכוח. ואני מסכים לשאלה, הוא יצא מעט מדי ומאוחר מדי.

יורם פרי

יש גם עניין שקשור למימד המוסדי ולא רק האישי. שלושה מקרים שמדינת ישראל היתה בקטסטרופות היו כאשר שר הביטחון, הרמטכ"ל וראש אמ"ן, היו מהטיפוסים המצ'ואיסטים שיודעים הכול ומשוכנעים בדעתם. בפרשת לבון היו שר הביטחון לבון, הרמטכ"ל דיין וראש אמ"ן ג'בלי. כולם אנשים נחושים, יודעים את האמת. אף אחד אחר לא יודע כמוהם. במחדל של יום הכיפורים – שר הביטחון היה דיין, הרמטכ"ל דדו וראש אמ"ן זעירא. וגם עכשיו, ראש הממשלה ושר הביטחון אהוד ברק, ובמקרה זה לא ראש אמ"ן, אלא ראש אמ"ן מחקר, שמעמדו המקצועי חזק יותר מאשר מעמדו של ראש אמ"ן. מול שלושת המקרים האלה יש מקרה אחד של שלושה "מסכנים", אשכול כראש הממשלה ושר הביטחון, רבין כרמטכ"ל ואהרל"ה יריב כראש אמ"ן. כולם ספקנים, הססנים, זהירים, שקולים. התוצאה היתה ניצחון מזהיר של ששת הימים והישג מדיני. עדיף שיהיו לנו אנשים זהירים ושקולים והססנים ולא בטוחים מאשר גברים-גברים שיודעים כל דבר (אחד הדוברים: שיהיו נשים), נכון, שיהיו יותר נשים.

ד"ר דניאל דור

החוג לתקשורת, אוניברסיטת תל-אביב

אני רוצה להגיב על כמה מהדברים שנאמרו כאן. אני רוצה להתחיל בנקודה שאני רוצה להפנות אותה בעיקר לבן כספית – בתור איש התקשורת שנמצא כאן, פחות לעקיבא, שאני חושב שהוא חי יותר עם הדבר הזה ביומיום שלו – והייתי מאוד רוצה להפנות את זה לרביב וחבל שהוא כבר לא פה. יש פער עצום, בלתי נתפס בכלל, בכל מדינה דמוקרטית, ובטח בישראל, בין האופן שבו איש המקצוע, העיתונאי, תופס את עצמו ואת העבודה שלו, לבין איך שהציבור תופס את מה שהוא עושה. ורביב סיפר כאן, לקול צחוקם של כולנו, אירוע אופייני ומשמעותי. כי הסיפורים באמת מצחיקים, וכל מי שיצא לו כמה שנים להיות בעבודה הזאת, בעיתונות, יודע את זה. אני מכיר את העבודה הזאת מקרוב – על הישיבה בבית מלון בווינגטון, בלי לדעת מה קורה, תוך כדי השידור המבוהל הזה. כאשר התקשרו מהרדיו וביקשו מרביב להגיד עכשיו אם

נחום ושיפר צודקים, אני מתאר לעצמי שהוא בטוח לא אמר באותו שידור: תשמעו, אין לי מושג. כרגע חזרתי מקניות ואין לי מושג מה קורה. הוא בטוח סיפר משהו. אני חושב שחלק מרכזי מהעבודה הזאת מתנהל באופנים שאנשים בתוך המערכת יודעים, ושיש למערכת – באופן טבעי, בתור מרכיב מרכזי מהזהות המקצועית – סיבות טובות להחליק את הדברים האלה. בתוך הסיפור הזה יש למשל העובדה, שכאשר תחקירים רציניים ומשמעותיים יוצאים החוצה – כמו זה של בן, או של עקיבא – אז באופן סיסטמטי הם לא מקבלים כותרות ראשיות, אלא נמצאים בתוך העיתון. לעיתונאים, למהדורות החדשות, יש אינטרסים מאוד ברורים באופן שבו הם מרכיבים את מיגוון החדשות. מה מופיע ראשון במהדורה ומה אחר כך, למה נותנים משמעות, איך מפרשים דברים וכולי וכולי. והתוצאה מכל סך ההתעסקויות הקטנות האלה – הדובר אמר לי ככה, לא ידעתי מה להגיד, אמרתי משהו אחר, מישהו אחר השיג את הסקופ וכו' – היא בסופו של דבר בצד השני של המערכת, הווה אומר בצד של הציבור, הדברים מתקבלים באופנים שהם שונים באופן מהותי וקיצוני. הם מתקבלים כאינפורמציה המוסמכת ביותר שאפשר להשיג כרגע לגבי המהויות המורכבות של הדברים. למשל, אם בן אומר לנו שיש כרגע סכסוכים בין גנרלים לגבי מה שקורה במזרח התיכון, והדבר הזה יוצא כאן במסגרת דיון, אבל הוא לא הופך להיות כותרת ראשית במעריב מחר בבוקר, מה שזה אומר מבחינת בן זה 'עוד יום שבו אי אפשר לספר הכול, ואין מה לעשות'. מה שיוצא מבחינת הציבור זה 'עוד יום שבו צה"ל מפגין אחידות דעים באופן שבו הוא רואה את הדברים'.

פחות או יותר כל העובדות שעלו כאן במהלך הערב הופיעו בספר שאני כתבתי שנה אחרי תחילת האינתיפאדה. אני לא בא לדבר כאן על עבודתי, אלא על העובדה שעיתונאים ידעו את כל המרכיבים של הסיפור, כולל חילוקי הדעות הקשים בתוך המערכת הביטחונית, כולל עמדות מאוד קשות של אנשים בממשלה על מה שברק עשה בקמפ־דיוויד, כולל כל המרכיבים היסודיים של הספין הזה. כולם היו יודעים לעיתונאים. כתוצאה ממערכת מאוד מורכבת של שיקולים – שאין לנו זמן ומקום להיכנס אליהם עכשיו – המערכת בחרה, בסופו של דבר, ללכת עם הסיפור הברור, הפשוט, הקל לעיכול הזה, שאמר: אנחנו הצענו הכל, אין עם מי לדבר וכו'. ובסופו של דבר, בפועל, מרוב הקלות הבלתי נסבלת הזאת של העבודה העיתונאית, אלפי אנשים נהרגו במלחמה עקובה מדם משני הצדדים, לא רק אצלנו ובעיקר אצלם.

אני חושב שמרכיב מרכזי בסיפור – שאנחנו צריכים איכשהו למצוא את הדרך להתחבר אליו מחדש – זה שהעבודה הזאת היא עבודה נורא רצינית, עם משמעות נורא גדולה לחיי אדם. ומהתחושה הזאת, שהכול זה ספין – כמו שבן אמר, ראש הממשלה רוצה להעביר את המסר הזה, אז זה מה שאנחנו מעבירים – יוצא, בסופו של דבר, שמאוסף השיקולים קצרי המועד האלה מתהוות מציאויות מאוד אמיתיות, והרבה מאוד חיי אדם מעורבים כאן.

אני חושב שאנחנו נמצאים עכשיו – וזאת תהיה הנקודה האחרונה שאני רוצה לדבר עליה – בצומת דרכים, שבה, מצד אחד ערפאת מת, מצד שני ברק הולך לחזור, מצד

שלישי אבו־מאזן היום מהולל כפלסטיני שאפשר לדבר אתו – כמו שאמרת, עקיבא – עד כדי כך שכאשר אבו־מאזן אומר משפטים יותר קיצוניים מאשר ערפאת אי־פעם אמר: הג'יהאד הקטן והג'יהאד הגדול וכו', אז זה מודחק הצידה, כי עכשיו הוא החבר הטוב שלנו. מה שאומר שבעוד כמה חודשים אנחנו נתאכזב מחדש, כמו שאמרת. הדברים הם הריגורל. לדברים האלה יש משמעויות בחיי אדם. ואני חושב שאנחנו צריכים למצוא את הדרך בחזרה אל ההבנה שהמקצוע הזה הוא מקצוע רציני, כי זה קצת הלך לאיבוד.

יורם פרי

כמי שהיה עיתונאי בעבר, והיום הוא חוקר תקשורת, אתה חושב שניתן לשנות את הדברים? או שזה built in במקצוע, או שזה טבוע במקצוע בארץ? ואם אפשר לשנות, אז איך אפשר לשנות, חוץ מלהטיף?

דניאל דור

אני חושב שישנם מובנים עמוקים ויסודיים – מובנים מבניים, כמו אוסף אינטרסים של מערכות כלי תקשורת – שבהם אי אפשר לשנות את זה. בן, עקיבא ורביב הם אנשים שעושים את העבודה הרצינית שלהם, את התחקירים, באופן אינדיבידואלי, אבל אם למשל היו יושבים כאן חנוך מרמרי ויואל אסתרון – שני עורכי הארץ בתקופה שעקיבא ניסה בכל צורה אפשרית להחדיר עזים לתמונה של הסיפור הזה – אז זה היה נוגע קרוב יותר, כי חנוך מרמרי ויואל אסתרון קיבלו את התמונה של ברק על תוכה וברה בלי להתווכח עליה בכלל. לעיתון, בתור מערכת, יש אינטרסים שעולים בהרבה במורכבותם על העבודה של כתב כזה או אחר בתוך הסיפור. זה חלק עצוב מהסיפור, אז ישנם מובנים סטרוקטוראליים... (עקיבא אלדר: מאיפה האינפורמציה הזאת?) אתה לא צריך לאשר או להכחיש. אני חושב שאתה יודע גם שמערכת היחסים המסובכת שלהם עם המו"ל, ועם אנשים מהעיתון וכולי, אולי הסתובבה בצורה כזאת או אחרת סביב השאלה הזאת. אני חושב שזה סיפור שמוכר לאנשים שנמצאים בתוך המערכת הזאת. ישנם מובנים שבהם אי אפשר לתקן את זה באופן מלא, אבל ישנם מובנים קונקרטיים שנוגעים כולם להכרה של אנשים, שעומדים בראשי המערכות, שאם אדם כמו בן כספית, למשל, מספר בתחקיר סיפור על איך התנהלה תחילת האינתיפאדה, זה לא סיפור בשביל לקבור אותו באיזה מקום בתוך המוסף. זה סיפור שיש לו משמעות.

דרך אגב, גם הסיפור של השיחה הזאת כאן. הרי בעוד זמן מסוים ברק יחזור לפוליטיקה – עם סיפור הספין הזה – באופן שהוא לא ישתנה במיל. כי ברק הרי לא אוהב להודות בטעויות על שום דבר. ואני חושב שהדברים שאנחנו מתעסקים בהם עכשיו הם לא איזו התעסקות נוסטלגית בשאלה מה קרה לפני שנים. זה כשלעצמו עוד אמור להיות כותרת ראשית בעיתון עוד שבוע: 'כך סיפרנו לעצמנו סיפורי מעשיות

בשנים האחרונות, ואיבדנו הרבה מאוד חיים והרבה מאוד הזדמנויות'. אני חושב שזה דבר נורא חשוב. ובעיקרון אני חושב שכן, שאפשר לעשות במידה מסוימת.

יורם פרי

תודה רבה. אני מקווה שלא ייווצר כאן הרושם שהמפגש היום הוא כנס אנטי-ברק. זו לא היתה הכוונה שלנו, ואם היה מדובר בראש ממשלה אחר הסיפור היה אותו סיפור, מה שחשוב הוא לעסוק בסוגיה העיקרית, העקרונית. הדמויות בהן מדובר הן עניין משני.

בן כספית

אני קצת מתקומם מול הדברים של דני, אפילו הרבה. אין שום קלות בלתי נסבלת. נכון שישב רביב וסיפר סיפור מבודח, שלטעמי לא היה כל כך מבדר, כי אני לא חושב שאני הייתי יושב במלון בווינגטון ומספר על המכוניות שאני רואה בקמפ־דיויד. (עקיבא אלדר: אם היית עושה את זה, לא היית מספר לחבר'ה?) מול מיקרופון, עקיבא, זה דבר אחר... אבל העיתונות בכלל, והעיתונות בארץ בפרט, זה עבודת פרך. אנחנו מתייחסים אליה בחרדת קודש, ולפני שאני מפרסם את הכותרת הראשית הזו, שדיברתי עליה מקודם, על חלוקת ירושלים, אני בייאושי מתקשר אפילו ליוסי ביילין ובטני מתהפכת, וברור שיש כאן העניין של חיי אדם, וברורה החשיבות של הסיפור הזה. ואני חושב שאין פה מצב שהתקשורת מסתירה אמת. למשל התמונה שנתנו לציבור בקמפ־דיויד היתה תמונה מסוימת, שראו מזווית מסוימת, ולוקח לדברים זמן לצאת החוצה. זה לא רק בקמפ־דיויד ובישראל, זה בכל תהליך שהיה אי פעם בתקשורת בעולם. יוצאים עכשיו ספרים על מה שקורה בארה"ב. אני לא יודע כמה אנשים קראו את Plan of Attack או את Bush at War – שני הספרים של וודוורד, אחד אחרי השני – כך שאם היינו יודעים בזמן אמיתי איך הדברים מתנהלים בבית הלבן ובפנטגון, מי יודע מה היינו חושבים. לדברים לוקח זמן לצאת. אין מצב שבו אני יושב בבית ומחכה שהנייד שלי יצלצל ומישהו ייתן לי כותרת ראשית. כל כותרת זו עבודת פאזל של מודיעין ומשיכת חוט, וחצי ניחוש, והצלבות ומניפולציות ואיומים, כן איומים, על מקורות, וויכוחים עד אמצע הלילה, וצנזורה וסיפורים.

עכשיו לגבי הצורה של הפרסום. כן נכון, לא הוציאו את התחקיר ההוא שלי לכותרת ראשית, ואנחנו חייבים להבין, דני, שהעיתונים בארץ, ואני אומר את זה בכאב, כמעט כל כלי התקשורת, הם מסחריים. הנה עוד מידע פנימי לידיעת עקיבא אלדר. מאז שפרצה האינתיפאדה הארץ מאבד קוראים – אני מוכן להגן על הדבר הזה כי אני יודע בוודאות – בצורה שמסכנת את קיומו. עיתון הארץ, אני אומר לך, בטווח של שנתיים – וזה מתוך קודש הקודשים של הארץ – העיתון עלול להיסגר. על כל כותרת במעריב בתוך האינתיפאדה אנחנו מקבלים עשרות ביטולי מנויים. גם עם האינטרס, אתה יכול לשפוך את התינוק עם המים, ואתה יכול לנהוג ברגישות.

יש כאן דבר שמתקשר למה שאמר קודם פרופ' בר-טל. נכון, אני פרסמתי את כל הדברים האלה באותו התחקיר שהוא דיבר עליו. נכון שבתגובה הברוטאלית של צה"ל – שפסיכולוגית אפשר להבין אותה: הנקמה על היציאה מלבנון ועל המנהרה, ועל מה שאתם רוצים או לא רוצים – נוצר בעצם מצב של הרוג ישראלי על חמישה הרוגים פלסטינים, ואז בעצם העסק התחיל לגלוש והפך לאינתיפאדה שאנחנו מכירים. נכון שזה בעצם הדבר שאולי דרבן את הפלסטינים לרצחנות שלהם בתוך הקו הירוק. אבל בסופו של יום, כשאתה נתקל בתופעות של המתאבדים בדולפינריום, והמתאבדים במסעדת מצה, או המתאבדים בליל הסדר, וכל יומיים מתפוצץ מישהו והורג ילדים ונשים – כן, זה קרה רבותי, אי אפשר להתעלם מזה! – אתה לא יכול לברוח מהמציאות ולבוא ולמכור לאנשים באותו הרגע משהו אחר, זה חלק מהפאזל שאתה חי בתוכו. לכן זה היה המינון שעקיבא נקט בו ושאני נקטתי בו.

גם לי לקח שמונה-תשעה חודשים עד שפרסמתי את התחקיר שלי על האינתיפאדה. זה לא שבשמונה-תשעה החודשים האלה אמרתי שאנחנו צודקים, ואחר כך פתאום נפל לי האסימון ואמרתי שאנחנו לא צודקים. עד הרגע הזה אני לא יודע מי צודק, ולדעתי אין פה צודק. יש פה תמונה שהיא לא שחור ולא לבן. היא איפה שהוא אפור. צריך להביא את כל הצדדים של המטבע הזה.

בהתחלה נתנו את הצד שלנו, וזה קצת טבעי. בכל זאת קרו כמה דברים – דיברנו פה על פסיכולוגיה, פתאום אנחנו מציעים לו את ירושלים והכלב הזה בכלל אומר לא, מה קרה פה? – ולכן לקח לזה שנה לצאת החוצה. אני לא חושב שזה אסון כל כך גדול, אני לא חושב שזה הדבר שעלה פה בחיי אדם. אני חושב שדווקא העניין השני הוא יותר משמעותי, המיליטריזציה המוגזמת של ישראל, העובדה שאין פה שר ביטחון שבא עם משקפיים עגולות ותיק ג'ימס בוגד עם סנדוויצ'ים מהבית וחושב על הדברים קצת אחרת. העובדה שצה"ל לא נתן לנתניהו לצאת מלבנון, גם זה יצא החוצה בסוף. לוקח לדברים האלה זמן לצאת, וגם זה שאוב מתוך העניין הזה שאנחנו מוקפים באנשים שלא כל כך אוהבים אותנו.

לגבי הויכוח מה קדם למה, ומי הרג את מי קודם, אני חושב, דני, שאתה הצגת את זה בצורה כזו כאילו אנחנו מסתובבים בחצי חיוך עם הביפרים והפלאפונים וכולם מתים וזה לא מעניין את סבתא שלנו. התיאור הזה, אני חושב שאין רחוק ממנו מהמציאות.

עקיבא אלדר

אני רוצה רק לומר מילה אחת, כי בכל אופן העיתון שלי נמצא כאן על שולחן הניתוחים. תראו, הארץ לא מפסיד קוראים בגלל גדעון לוי ועמירה הס ובגללי, ואת זה אני אומר לכם באחריות. הארץ מפסיד קוראים כי מעריב יותר זול. עשינו בדיקות עומק בעניין הזה ועשינו קבוצות מיקוד. ואני אגלה לכם עוד דבר, גם מעריב בצרות. יש בעיה בכל העיתונות הכתובה בארץ, העיתונות הכתובה גוססת. אפילו ידיעות-אחרונות מפסידים קוראים. אם מחר יפטר את עמירה הס ואת גדעון לוי ואת עקיבא אלדר, לא יתווסף להארץ יותר מקורא אחד או שניים, לכן זה לא העניין.

אומר להגנתם של מרמרי ואסתרון – על פי מה שאומרים הסקרים הפנימיים שלנו – שהציבור רוצה עיתון קל, הוא רוצה בידור. אתה יכול להיות צודק, דני, ואתה יכול לתת לציבור בומבות על הראש בכל יום, ולהגיד לו שהמנהיגים שלו הם מטומטמים ורשעים, אבל הציבור לא רוצה את זה. זה לא בגלל עמדות שמאלניות, נקרא לזה כך, אלא יש לנו כנראה נטייה, אתה הרי יודע, לספק את הסחורה שהציבור רוצה. הציבור מצביע כל יום בקיוסק על מה הוא שרוצה. לפעמים אני מופיע בפני חיילים והם אומרים לי למה אתם נותנים כל מיני סיפורים על אונס וסנסציות וכל זה. אז אני אומר להם רגע, איזה עיתון אתם קוראים? אני עושה סקר קטן. מי קורא ידיעות, מי קורא מעריב ומי קורא הארץ. ברור לכם שבמקרה הטוב אחד קורא הארץ, וגם לא בטוח שהוא אומר את האמת. אז אני אומר להם, הנה, קיבלתם את התשובה. זאת אומרת, אתם רוצים עיתון עם כותרות גדולות, עם תמונות גדולות, אז זה שוק של היצע וביקוש. בעולם אידיאלי, אז אני מסכים אתך, דני, זה מה שהיה צריך לקרות ואני באמת ניהלתי בעניין הזה מאבקים בתוך העיתון, ולפעמים מאבקים לא פשוטים. אבל בסופו של דבר, מי שצריך לתת דין וחשבון למו"ל זה לא אני אלא העורכים שלי. והארץ התברך במו"ל שאמר לי פעם שהעורכים שלו דואגים לכיס שלו יותר ממנו.

שאלה מהקהל

נוצר הרושם בחדשות ובציבור, שקלינטון נתן גיבוי מוחלט לגרסה של אהוד ברק לגבי נסיבות הכישלון בקמפיין. השאלה שלי היא האם הרושם הזה נכון, ואולי גם זה ספין של אהוד ברק? ואם הרושם הזה נכון, מה עיקר המוטיבציה של קלינטון בנושא הזה?

יורם פרי

שאלה חשובה. באמת לא דיברנו כלל על קלינטון. כל אחד מכם שרוצה להתייחס לשאלה הזאת שיתייחס, ויאמר עוד משפט אחד או שניים לסיכום ובזה נסגור את הדיון.

גדי בלטיאנסקי

קודם כל אנחנו יושבים פה שעתיים ועוד לא אמרנו שבקמפיין ערפאת אמר 'לא'. יש הרי איזושהי עובדה בתוך כל הסיפור הזה. היתה הצעה של קלינטון, אני מדבר על הצעות שהונחו בקמפיין, לא על הנייר המפורט שיצא, וערפאת אמר לא. הוא לא היה מוכן לצאת משם עם בסיס להמשך משא ומתן. בראיית ערפאת טעה. הטעות שלו היתה שהוא אמר לא, וברק אמר כן. אותו כן ישראלי – 'כן אבל', כן עם הסתייגויות – שניתן אחרי ליל שימורים בישיבת צוות. ברק אמר אז את המשפט המפורסם שלו: "אני עכשיו בעד היסטוריה ולא בעד פוליטיקה". אצל ערפאת זה לא קרה. הוא היה צריך להגיד את מה שהוא אמר בסוף דצמבר, כשהוא אמר "כן, אבל". אבל אז זה היה אולי מעט מדי ואולי מאוחר מדי.

ברק אמר 'כן אבל', 'כן כבסיס', לא חשוב. זאת עובדה שקלינטון חשף אותה אחר כך וגם כעס בגינה, ולא בלי צדק. כשערפאת אמר 'אני לא מוכן לקבל את הצעתך כבסיס להמשך', הוא בעצם אמר לקלינטון לא. ונשיא ארצות הברית לא אוהב שאומרים לו לא. יכול להיות שלערפאת היו סיבות לומר את זה. יכול להיות שזה בגלל היעדר ההכנה, יכול להיות שבגלל ההצעה, אני לא נכנס לזה. אני מציג את זה כעובדה. ולכן קלינטון אמר את מה שאמר. אבל בעוד שהיו לקלינטון – גם בהמשך – טענות כלפי ערפאת יותר מאשר כלפי ברק, ביחס להכשלת הפסגה עצמה, הוא לא מכר את הספין, או הגיע למסקנה שאין עם מי לדבר. הוא המשיך להוביל. הוא הציג בדצמבר תוכנית מפורטת, כי הוא האמין שניתן להגיע להסדר, עובדה. הוא עודד את הצדדים. הוא הזמין את הצדדים להמשך דיונים וברק עצמו שלח את שר החוץ שלו דאז, שלמה בן-עמי, ואת ראש לשכתו, גלעד שר, ואחרים, לבסיס הצבאי בולינג ליד וושינגטון. אגב, שם ישראל היתה מוכנה לויתורים גדולים יותר מאשר היא היתה מוכנה בקמפ־דיוויד.

צריך להבחין בין הטענה של קלינטון כלפי ערפאת בקמפ־דיוויד לבין הקונספציה שברק התחיל ליצור אחרי קמפ־דיוויד, שאומרת כיוון שאני לא הצלחתי להגיע להסכם, אי אפשר להגיע להסכם, קונספציה שלטעמי הוא יצר באמת אחרי הפסדו בבחירות. במלחמת הגרסאות, שהתחילה להתפתח במעגל השני של הפרסומים אחרי קמפ־דיוויד, היו גם פרסומים ב־New York Review of Books ושם אהוד ברק התראיין, ובין היתר הוא אמר שם שלא יהיה הסכם עד 2028. לא 2027, לא 2029, לא 2029 וחצי. עד 2028 לא יהיה הסכם. למה הוא אמר 2028? אמרתי קודם משהו על לוחות שנה. ברק הוא אדם אינטליגנטי ואנליטי, הוא לא סתם המציא את המספר הזה. הוא אמר 2028 בגלל שהוא עשה חשבון שצריכות לעבור 80 שנה מאז מלחמת השחרור. 1948 ועוד 80 זה 2028. עכשיו, למה 80 ולא 79? אז דבר ראשון, כי אנשים בני 80 בדרך כלל מתים. ודבר שני, הוא חישוב ומצא ש־80 שנה אחרי המהפכה הבולשביקית – מהפכת אוקטובר 1917, ברוסיה – הגיע קץ עידן הקומוניזם וברית המועצות התפרקה, כי לוקח 80 שנה לתהליכים כאלה להבשיל.

למה אני אומר את זה? כי הספין האמיתי לטענתי היה אחרי שהוא הפסיד בבחירות וככל שנמשכה האינתיפאדה. וצודק פרופ' בר־טל שהאינתיפאדה כפי שאנחנו זוכרים אותה ומכירים אותה היום היא לא אותה אינתיפאדה של החודשים הראשונים. כשאומרים לנו עכשיו אינתיפאדה, אנחנו לא נתייחס לחודשים האלה – לאותה חצי שנה שבין קמפ־דיוויד לבין הבחירות – כי אצלנו אינתיפאדה זה האוטובוסים המתפוצצים. אבל אף אוטובוס לא התפוצץ בחצי שנה הזאת. לא היה מחבל מתאבד אחד. היה הלינץ' ברמאללה, והיו שני המסעונים התל־אביביים שנרצחו – שבעצם בגלל הפיגוע הזה הפסיקו שיחות טאבה – אבל לא הפיגועים שאתם מזוהה היום האינתיפאדה יותר מכל.

עם הזמן האלימות התגברה והתגבשו דפוסי האינתיפאדה המאוחרים יותר, והקונספציה הזאת – לפיה ערפאת לא רוצה להגיע להסדר קבע, כי הוא יודע בדיוק איך הוא ייראה, והוא מתנגד למתווה הזה – התאימה גם לשלטון של שרון ולתפישה שלו.

לכן ברק היום – כבר אי אפשר להגיד שזה בגלל ערפאת, כי גם ערפאת איננו – עדיין אומר, וימשיך לומר, שאין פרטנר לעת הזאת. לעת הזאת, עד 2028 כנראה, ואי אפשר להגיע להסכם. ולכן הוא התנגד ליוזמת ז'נווה, שזה מודל מפורט אחד שניתן להעלות, והוא יתנגד לכל מתווה אחר שיוצג כפתרון קבע, כי זה שובר את המיתוס העיקרי שאותו הוא העביר – שכיוון שהוא לא הצליח להגיע להסכם, סימן שאי אפשר להגיע להסכם, והצד השני לא מעוניין בהסכם – ואגב, יכול להיות שהוא מאמין במיתוס הזה. אני אומר את זה לזכותו, כי אני חושב שהוא באמת מאמין בו, הוא לא משקר. וכל שבירת מיתוס כזה גם פוגעת בהסבר שלו להפסד בבחירות, ופוגעת ב־*raison d'être* שלו כמדינאי. את הספין הזה אני חושב שאנחנו צריכים לנפץ ולנתץ. ואם המושב הזה היום תרם במשהו לניפוצ הזה, אז דינו.

עקיבא אלדר

ברק יכול להגיד עכשיו: 'טוב, זה משחק חדש, ערפאת איננו, אז זה לא חכמה'. זאת אומרת, יש לו כבר היום כיסא מפלט מהעניין הזה. הוא יכול להגיד: 'היתה לי בעיה, כי אני עמדת מול ערפאת, ומי שצריך לעמוד היום מול הפלסטינים עומד מול אבו מאזן...' (גדי בלטיאנסקי: אבל הוא לא אומר את זה, הוא ממשיך לומר ש...). אבל אתה תראה שהוא יאמר. ומי שיתקרב לשלום אז הוא יגיד: 'נו, לא חכמה'.

לגבי קלינטון, אני חושב שהסיבה שהוא יצא נקי מהעניין הזה היא שהישראלים מאוד אוהבים אותו. אני חושב שהוא יצא מאוד בזול מכל הסיפור הזה. אני זוכר – נדמה לי, גדי, תקן אותי אם אני טועה – שהעיתונאי היחיד שהורשה להיכנס לקמפ־דיוויד, היה של *New York Newsday*. וזאת למה? כי מה שהיה לקלינטון בראש זה לכפר על מה שהוא עשה להילי זמן קצר לפני כן, ולעזור לה להיבחר לסנאט. ואני חושב שהוא פשוט עשה חשבון, בציניות, שזה לא הזמן לריב עם היהודים, ולכן הוא נתן ראיון לערוץ אחד, ושם הוא שפך את הכול ועשה את ההפך ממה שהוא הבטיח לערפאת. ונדמה לי שהיום הוא קצת מצטער על זה. פה ושם בראיונות, אפילו בספר שלו, הוא קצת מתקן את העניין.

בן כספית

אני רוצה להגיד שני דברים קצרים לסיום. קודם כל, בואו נסתכל לרגע גם על רבע הכוס המלאה. זה עלה בדמים רבים וזה לקח ארבע שנים, אבל היתה כאן בעצם התאמת ציפיות. אז נכון שהציבור – או לפחות חלק מהציבור – לא מבין שאבו־מאזן בא בעצם עם האג'נדה של ערפאת, ותהיה איזה שהיא התפקחות בעניין הזה. מצד שני, כולם היום יודעים איך יראה ההסדר, מה שלא ידענו ביולי 2000. כולם יודעים שלא נתחמק מהקו הירוק, בתיקונים כאלה או אחרים. כולם יודעים את כל הדברים האלה, שאז בכלל לא ידענו, כמחדל שלנו.

ובאמת לסיום, אולי בפרפראזה על משהו שאחמד טיבי אמר מעל בימת הכנסת. אחמד טיבי התקוטט עם צ'יטה כהן ואמר לו: צ'יטה, אתה היית טייס בחיל האוויר,

נכון? וצ'יטה אמר: כן, 25,000 שעות טיסה. וגדעון עזרא, אתה היית סגן ראש השב"כ? כן. ואהוד יתום, אתה היית ראש השב"כ? כן. ודני יתום, אתה היית ראש המוסד? כן. אז תגידו לי, איך אתם מנצחים אותנו פעם אחרי פעם עם החומר האנושי הזה? (צחוק בקהל) ואז הוא הוסיף ואמר, כנראה שאצלנו זה אפילו יותר גרוע.

אני חושב שאם הפלסטינים היו שומרים על המאבק שלהם, על האינתיפאדה הנוכחית, שאנחנו קוראים לה בטעות אינתיפאדה (אינתיפאדה זאת התקוממות עממית ואת זה אין, או לפחות עכשיו אין. מה שיש זה עימות מזוין, זאת מלחמה לכל דבר) ומתמקדים בהתקפות – אני לא רוצה לומר שאני מפלל שזה היה קורה – על מתנחלים בשטחים ועל צה"ל בשטחים, כי אז, לדעתי, כבר לא היינו בשטחים. היה קורה מה שקרה עם ארבע אימהות ולבנון.

התגובה הברוטאלית של צה"ל, שגרמה להם, בנקמות רצחנית משל עצמם – הם ראו שהם מפסידים 5 ל-1 במניין ההרוגים – להתחיל לשלוח מתאבדים למרכזי הערים, אל בתי הקפה, היא שבעצם יצרה את מה שקרה אחר כך, ושאיחד את החברה הישראלית, ואטם את התקשורת במובנים מסוימים, כשנרצחים אנשים ודם זורם ברחובות. וזו בעצם הטרגדיה של מה שקרה. אם הם היו עושים מה שחיזבאללה עשה בלבנון – וזה היה הפחד של הצבא – כלומר, לבנוניזציה ביהודה ושומרון, החברה הישראלית, לדעתי, כבר היתה מוציאה את ישראל מהשטחים ומסיימת את הכיבוש, או איך שנקרא לזה. הם לא עשו את זה. אימא שלי פעם אמרה: הורים אתה לא יכול לבחור. כנראה שגם שכנים לא, זה מה שיש פה.

יורם פרי

כפי שאמרתי בתחילת הדברים, הכוונה בדיון הזה לא היתה להשוות גרסאות, ולא לעשות ניתוח היסטורי של נכונותה או של אי נכונותה של גרסה זו או אחרת, אלא לקחת את הגרסה הדומיננטית, ההגמונית, ולבחון אותה. וכן, לשאול, כיצד נוצרת קונספציה שכזאת? איך מייצרים אותה? איך היא מתפתחת? למה קונים אותה כל כך בקלות? לכן גם אחרי שלוש או ארבע שנים קשה לקבוע מי הוא האשם. לא דיברנו כמעט על אשמתו של ערפאת. דיברנו רק במשפט אחד על קלינטון. לכן לא נכון להניח שמה שהיה פה זה עליהם על ברק. אגב, בן-עמי החזיק באותן עמדות כמו של ברק, ומה שנאמר פה על ברק – אולי לא לגבי תכונות האישיות, אבל לגבי התפיסות המדיניות – יכול היה להיאמר באותה המידה גם על שלמה בן-עמי. העניין החשוב שהטריד אותנו, מה שחשבנו שמן הדין לדון בו היום, זה הנושא של הקונספציה, ובזה אני אגיע לסיום.

אני מתהלך מזה חודשים בהרגשה קשה מאוד לגבי מה שקשור לישראל וסוריה. במטכ"ל – הרמטכ"ל ובכירים במטכ"ל (לא כולם, אבל מספיק שהרמטכ"ל, מה גם שיש עוד כמה) – סבורים שאפשר להגיע בקלות להסכם שלום עם סוריה, ושעכשיו זה הזמן לעשות את זה, והם מנמקים מדוע: הפרמטרים של ההסכם ברורים. היינו קרובים מאוד לסיכום, והסיכום לא נעשה, לא בגלל הסורים, אלא בגלל ישראל. ועל זה מסכימים לא רק חסידי האסכולה הרוויזיוניסטית, אלא גם חסידי האסכולה השמרנית, המקורית,

כולל קלינטון וכולל דניס רוס. הם אומרים שאפשר היה להגיע להסכם ובגלל החלטתו של ברק זה לא קרה.

הצבא שמופקד על ביטחונה של ישראל סבור היום שאין סכנה ביטחונית מההסכם הזה, על אף הירידה מרמת הגולן. יתר על כן, הצבא אומר שיומיים אחרי שיהיה הסכם עם סוריה, יהיה גם הסכם עם לבנון (יומיים זה ציטוט של הרמטכ"ל, הוא לא אמר את זה בפורום סגור). יתר על כן, מכיוון שהחיזבאללה הוא הגורם המרכזי שפועל היום נגדנו (חיזבאללה עומד מאחורי 70% מפעולות הפיגוע של הפלסטינים) סגירת הברז של סוריה גומרת את העניין של החיזבאללה. ואז יכול להיות לישראל מעגל של שלום שכולל את מצרים, ירדן, סוריה ולבנון. וכל זה במחיר נוח, שאפשר להשיג אותו היום, מכיוון שסוריה נמצאת במצב קשה והיא זקוקה לשלום הזה. אני מדגיש, אלה אינן עמדות של דיפלומטים פרו-סוריים אלא של צמרת צה"ל, ועמדתה הובהרה לממשלה.

הטוענים נגד הצעה זו אומרים שהסורים מעמידים פנים שהם מעוניינים בהסכם שלום איתנו כדי למצוא חן בעיני ארצות-הברית. האם סאדאת לא עשה את השלום איתנו בשביל ארצות-הברית? ואם מצבו של הנשיא אסד קשה, האם זה לא הזמן הכי טוב לעשות אתו הסדר, ולא לחכות שמצבו יהיה יותר קל, הרי אז הוא בוודאי לא יסכים לפשרה יותר גדולה.

יתר על כן, בחודשים האחרונים סוריה ויתרה ויתורים טריטוריאליים לתורכיה ולירדן בשני סכסוכי גבול, ולכן יכול להיות שהסיכום הפעם יהיה עוד יותר נוח מאשר הסיכום שאליו הגיעו בעבר. במילים אחרות, האנשים שמופקדים על ביטחונה של מדינת ישראל סבורים שאפשר להגיע להסכם טוב עם סוריה. זה שיש כאלה שסוברים שלא כדאי לוותר על היין מרמת הגולן זו זכותם. מה שמפריע לי – ואנחנו הרי לא נמצאים כאן באסיפה פוליטית – זה שאין כלל דיון ציבורי על הנושא הזה. אנחנו חיים שוב עם קונספציה: 'הסורים המנוולים', אתם, עם הסורים, אין עם מי לדבר'. והשאלה שאני שואל את עצמי, זה בעוד כמה שנים משהו יצטרך לערוך דיון כמו הדיון שאנחנו עושים היום, שינתח למה לא היה משא ומתן עם סוריה, ומה יהיה המחיר ששני הצדדים יצטרכו לשלם עד שנדון אתם.

מבחר מקורות העוסקים בוועידת קמפ־דיוויד

ספרים ומאמרים:

- אדליסט, רן (2003). אהוד ברק – מלחמתו בשדים: מה קרה לו? מה קרה לכולנו?. הוצאת זמורה.
- אלדר, עקיבא, וזרטל, עדית (2004). אדוני הארץ: המנחלים ומדינת ישראל 1967–2004. הוצאת כנרת-זמורה-ביתן.
- ביילין, יוסי (2001). מדריך ליונה פצועה. הוצאת ידיעות-אחרונות.
- בן-עמי, שלמה (2004). חזית ללא עורף – מסע אל גבולות תהליך השלום. הוצאת ידיעות-אחרונות.
- בר־סימן-טוב, יעקב, (עורך) (2003). דברי אלופים: קריסת תהליך אוסלו והעימות הישראלי-פלסטיני האלים. ירושלים: המכון ליחסים בין-לאומיים ע"ש לאונרד דיוויס, האוניברסיטה העברית.
- דור, דניאל (2001). עיתונות תחת השפעה. הוצאת בבל.
- דור, דניאל (2003). מאחורי חומת מגן. הוצאת בבל.
- דרוקר, רביב (2002). חרקיירי – אהוד ברק במבחן התוצאה. הוצאת ידיעות-אחרונות.
- הראל, עמוס, ויששכרוף, אבי (2004). המלחמה השביעית עם הפלסטינים. הוצאת ידיעות-אחרונות.
- יעלון, משה (2001). הכנת הכוח לעימות מוגבל. מערכות, גיליון 380–1, עמ' 24–29.
- מיטל, יורם (2004). שלום שבור – ישראל, הפלסטינים והמזרח התיכון. ירושלים: הוצאת כרמל.
- ססר, אשר (2005). הפלסטינים לאחר עידן ערפאת. מרכז משה דיין ללימודי המזרח התיכון ואפריקה: אוניברסיטת תל־אביב.
- פונדק, רון, ואריאלי, שאול (2003). ההיבט הטריטוריאלי במו"מ הישראלי-פלסטיני על הסדר הקבע. תל־אביב: מרכז פרס לשלום.
- קליין, מנחם (2001). שוברים טאבו: המגעים להסדר־קבע בירושלים 1994–2001. ירושלים: מכון ירושלים לחקר ישראל.
- רבינוביץ', איתמר (2004). חבלי שלום: ישראל והערבים 1948–2003. הוצאת דביר.
- רובינשטיין דני, מאלי רוברט, חוסיין אגא, ברק אהוד, מוריס בני (2003). קמפ־דיוויד 2000: מה באמת קרה שם? הוצאת ידיעות-אחרונות.
- ריינהרט, טניה (2005). שקרים על שלום. הוצאת ספרי תל־אביב (מפה).
- שר, גלעד (2001). במרחק נגיעה. המשא ומתן לשלום: 1999–2001, עדות. הוצאת ידיעות-אחרונות.

Bar-Tal, Daniel (2004–5). The Influence of Events and (Mis) Information of Israeli Jewish Public Opinion: The Case of Camp David Summit and the Second Intifada. Palestine–Israel Journal, Vol. 11 no. 3/4 . pp. 112–124.

- Clinton, Bill (2004). *My Life*. New York: Alfred A. Knopf.
- Enderlin, Charles, (2003). *The Shattered Dreams: The Failure of the Peace Process in the Middle East 1995–2002*. New York: Other Press.
- Klein, Menachem (2003). *The Jerusalem Problem: The struggle for permanent status*. Gainesville, FL: University of Florida Press.
- Lavie, Ephraim (2003) *The Road Map: Political Resolution Instead of National Narrative Confrontation*. *Palestine–Israel Journal*, vol. 10 (2003), pp. 83–91.
- Pundak, Ron (2001). *From Oslo to Taba: What went wrong?* *Survival*, 43(3), 31–45.
- Quandt, W.B. (2001). *Peace Process*. Washington, D.C.: Brookings Institute.
- Ross, Dennis (2004). *The Missing Peace: The inside story of the fight for Middle East peace*. New York: Farrar, Straus and Giroux.

עיתונות:

- אלדר, עקיבא, (9 בפברואר 2004). כשלון מדיניות הכוח. הארץ.
- אלדר, עקיבא, (14 בפברואר 2004). מסמך טאבה, חשיפה ראשונה. הארץ.
- אלדר, עקיבא, (11 ביוני 2004). פרצופו האמיתי (ראיון עם עמוס מלכא). הארץ.
- כספית, בן, (17 בספטמבר 2001). איך הפכה תקוות השלום באוסלו 1993 למציאות של מלחמה וייאוש ב־2001. מעריב (מוסף ראש השנה).
- כספית, בן, (6 בספטמבר 2002). ישראל אינה מדינה שיש לה צבא, אלא צבא שמסונפת אליו מדינה. מעריב (מוסף ראש השנה). עמ' 8–11, 32.
- כספית, בן, (6 בספטמבר 2002). שנתיים לאינתיפאדה – פרק א'. מעריב.
- כספית, בן, (13 בספטמבר 2002). שנתיים לאינתיפאדה – פרק ב'. מעריב.
- כספית, בן, (13 בספטמבר 2002). הצבא יחליט ויאשר. מעריב.
- מאלי, רוברט, וחוסייין, אגהא, (20 ביולי 2001). כך הכשיל ברק את שיחות קמפ־דיויד. ידיעות־אחרונות.

- Hussein, A., Malley, R., (August 9, 2001). *Camp David: The Tragedy of Errors*. New York Review of Books.

הרצאה/כנס:

- Barak, Ehud, (June 17, 2003). *Camp David in retrospect*. Talk given at the conference: *The Camp David summit 2000: What went wrong? Lessons for the future*. Tel Aviv University.
- Kacowitz, Arie (2004). *Rashomon in Jerusalem; Mapping the Israeli position in the Israeli–Palestinian peace process 1993–2001*. Paper presented at the conference assessing the Israeli–Palestinian negotiations 1993–2001. The Davis Institute for International Relations, The Hebrew University of Jerusalem.